

Visserij in Cijfers 2004

C. Taal

A. Klok

J.A.E. van Oostenbrugge

M.H. Smit

Projectcode 30423

December 2005

Periodiek rapport 05-10

LEI, Den Haag

Visserij in Cijfers 2004

Taal C., A. Klok, J.A.E. van Oostenbrugge en M.H. Smit

Den Haag, LEI, 2005

Periodiek rapport 05-10; ISBN 90-8615-043-8; Prijs €15 (inclusief 6% BTW)

71 p., fig., tab., bijl.

Deze jaarlijkse rapportage over de Nederlandse visserij bevat gegevens over de bedrijfsresultaten en financiële positie van de kottervisserij in 2004, met vergelijkende cijfers van voorgaande jaren. Naast de bedrijfseconomische gegevens van de kottervisserij, wordt ook ingegaan op resultaten van de grote zeevisserij en op ontwikkelingen in de buitenlandse handel.

This annual report on Dutch fisheries contains data on the business results and the financial position of cutter fishing in 2004, with comparative figures from previous years. Alongside the economic data of cutter fishing, results of large-scale high sea fishing and developments in foreign trade are also examined.

Bestellingen:

Telefoon: 070-3358330

Telefax: 070-3615624

E-mail: publicatie@wur.nl

Informatie:

Telefoon: 070-3358330

Telefax: 070-3615624

E-mail: informatie@wur.nl

© LEI, 2005

Vermenigvuldiging of overname van gegevens:

- toegestaan mits met duidelijke bronvermelding
- niet toegestaan

Op al onze onderzoeksopdrachten zijn de Algemene Voorwaarden van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO-NL) van toepassing. Deze zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Midden-Gelderland te Arnhem.

Inhoud

Blz.

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
Summary	12
1. Inleiding	19
2. Algemeen overzicht	23
2.1 Ontwikkeling van vloot, werkgelegenheid en investeringen	23
2.2 Besomming	26
2.3 Visafslagen: omzet en prijzen	27
3. Kottervisserij: bedrijfsresultaten	29
3.1 Algemeen	29
3.2 De vloot	29
3.3 Resultaten van de kottersector	30
3.4 Resultaten per pk-groep	32
3.5 Resultaten per tak van visserij	34
3.6 Vangsten en aanvoer	39
4. Kottervisserij: financiële positie	40
4.1 Aantal bedrijven	40
4.2 Financiële positie van de sector	41
4.3 Financiële positie per pk-groep	42
5. Grote zeevisserij	44
5.1 Algemeen	44
5.2 Vloot en investeringen	44
5.3 Inzet en aanvoer	45
5.4 Besomming en resultaat	47

Blz.

6. Buitenlandse handel	48
6.1 Algemeen	48
6.2 Invoer	48
6.3 Uitvoer	50
Bijlagen	
1. Overzicht van de Nederlandse vangstrechten 1997-2004	53
2. Invoer van vis en visproducten naar productvorm	55
3. Uitvoer van vis en visproducten naar productvorm	56
4. Gemiddelde aanvoerprizen van enkele vissoorten op Nederlandse visafslagen	57
5. Toelichting op de gebruikte begrippen	59
6. Betrouwbaarheid steekproef kottervisserij	66
LEI-onderzoek visserij, 2004 en 2005	68

Woord vooraf

De periodieke rapportage *Visserij in Cijfers* geeft voor een aantal visserijsectoren een beknopt overzicht van de bedrijfsresultaten, aangevuld met gegevens over de buitenlandse handel. Deze gegevens worden verzameld in het Bedrijven-Informatienet van het LEI (het Informatienet), dat ook de basis is voor het voldoen aan de verplichting om economische gegevens over de zeevisserij te verzamelen zoals die door de EU in Verordening 1639/2001 is neergelegd.

Deze uitgave met de cijfers over 2004 verschijnt later dan normaal. Naast uitloop als gevolg van de overschakeling naar een nieuw automatiseringssysteem, hebben we te maken gehad met uitval van capaciteit door langdurige ziekte. We hebben in deze situatie van overmacht de nadruk gelegd op het uitwerken van bedrijven voor 2003 en 2004 tegelijk. Voor een aantal bedrijven zullen de cijfers van 2003 daarom nog later worden bijgesteld, zodat de cijfers van beide jaren een voorlopig karakter hebben.

Voor meer achtergrond over het vernieuwde informatienet wordt verwezen naar de publicatie *Het Bedrijven-informatienet van A tot Z*. Op de website (www.lei.wur.nl) van het LEI vindt u onze openbare rapportages (zoals ook dit rapport) in elektronische vorm, en onder het kopje statistieken de meest recente gegevens uit het Informatienet Visserij.

Aan deze aflevering van *Visserij in cijfers* hebben verschillende medewerkers van de sectie Visserij een bijdrage geleverd: drs. M.H. Smit aan het hoofdstuk over de financiële positie, dr.ir. J.A.E. van Oostenbrugge aan gegevens over de bedrijfsresultaten, de aanvoer en de betrouwbaarheid van de steekproef en C. Taal aan de hoofdstukken over de bedrijfsresultaten van de kottervisserij, de grote zeevisserij, buitenlandse handel en gegevens over aanvoerprijzen en investeringen. De bedrijfseconomische gegevens van de kottervloot werden verzameld en bewerkt door de documentatiemedewerkers G. van der Bent, Th. de Mol en teamleider Visserijdocumentatie A. Klok. J. op de Weegh was behulpzaam bij de datahandling. De eindverantwoordelijkheid lag in handen van C. Taal.

Tot slot bedank ik de vele schippereigenaren, kopperreders en de reders van de grote zeevisserij, die op basis van vrijwilligheid de gegevens beschikbaar hebben gesteld voor de berekening van bedrijfsresultaten en financiële positie. Daarbij moet tevens de zeer prettige samenwerking met een aantal administratie- en accountantskantoren en met de visafslagen in Nederland (elektronische gegevensverzameling) worden vermeld.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'J.C. Blom', written in a cursive style.

Dr. J.C. Blom
Algemeen Directeur LEI B.V.

Samenvatting

Algemeen

De opbrengst van de totale Nederlandse zee- en kustvisserij daalde in 2004 met 7% tot 441 miljoen euro. In de Noordzee-kottervloot daalde de opbrengst met 3% tot 245 miljoen. De grote zeevisserijvloot haalde een besomming van 131 miljoen euro, een daling van 8% ten opzichte van 2003. De omvang van de zee- en kustvisserij kwam met 473 schepen iets lager uit dan voorgaand jaar. De werkgelegenheid liep met 4% terug, terwijl de investeringen met meer dan 40% daalden tot 23 miljoen euro.

Zowel de omzet als het aanvoervolume van de Nederlandse visafslagen daalde met respectievelijk ruim 7 en 4%. Er werd iets meer tong aangevoerd, voor de andere vissoorten lag het volume lager. De omzet kwam uit op 326 miljoen euro. De gemiddelde aanvoerprijs op de afslagen daalde met 3,5% tot 3,04 euro per kilogram. Voor garnalen werd ondanks een lagere aanvoer (-15%) een 5% lagere prijs betaald.

Kottervisserij

Voor het derde achtereenvolgende jaar sloot de kottersector een boekjaar af met een negatief nettoresultaat. Het bedrijfseconomisch verlies bedroeg in 2004 acht miljoen euro, dubbel zo groot als in beide voorgaande jaren.

De besomming daalde met 3% naar een niveau van 245 miljoen euro. De inzet lag 8% lager dan vorig jaar, toch stegen de kosten (+2%). De opbrengst van tong daalde licht door een combinatie van een iets hogere aanvoer tegen een licht lagere prijs. De opbrengst van schol daalde met een kwart: er werd 14% minder aangevoerd terwijl de prijs met 10% daalde. Ook de aanvoerwaarde van garnalen daalde aanmerkelijk door een 15% lagere aanvoer en een 7% lagere prijs. Als gevolg van deze ontwikkelingen daalde de totale arbeidsopbrengst van de kottervisserij (besomming minus technische kosten) naar 62 miljoen euro. Gecorrigeerd voor inflatie is de arbeidsopbrengst in zeven jaar tijd gehalveerd.

De omvang van de kottervloot daalde met 3% tot 371 kotters, terwijl het totale motorvermogen afnam met 4% tot 364.000 pk. Ook het aantal opvarenden nam verder af, met 7%, vooral bij de grote boomkorkotters. Het olieverbruik liep 8% terug. In de afgelopen zeven jaar is de kottervloot met 10% gekrompen; het motorvermogen nam 17% af en het brandstofverbruik 25%.

De kotters in de groep 261-300 pk (voornamelijk Eurokotters) behaalden in 2004 een bijna 5% hogere besomming. De variatie in kosten en besommingen is in deze groep erg groot. Per saldo werd er gemiddeld weer een verlies gemaakt, nog iets groter dan in 2003. De verdiensten van de bemanning bleven met 42.000 euro gelijk aan

voorgaand jaar. De grotere boomkorkotters tot 2.000 pk winnen nog steeds aan marktaandeel en hebben nu vrijwel de helft van het motorvermogen in handen. Ze boekten in 2004 een licht lagere besomming maar door gestegen kosten kwam ook hier het nettoresultaat negatief uit.

In de garnalenvisserij nam de inzet iets af. De besomming bleef in 2004 steken op 30 miljoen euro, 19% lager dan voorgaand jaar. Een niet op de handel afgestemd aanvoervolume, tegenvallende prijzen en hogere operationele kosten waren de belangrijkste oorzaken van het negatieve nettoresultaat.

Voor de kottervisserij als geheel kwam het eigen vermogen begin 2004 uit op ongeveer 15% van het totale balansvermogen. Dat is een aanzienlijke achteruitgang ten opzichte van het voorgaande jaar (solvabiliteit 28%) toen er ook al een forse daling werd geconstateerd. Investeringsnamen dan ook af, terwijl bedrijven door de slechte resultaten gedwongen waren meer te lenen. Het vreemd lang vermogen bedraagt nu bijna 250 miljoen, ruim 800.000 euro per bedrijf. De nettokasstroom was in het verslagjaar sterk negatief (-11 miljoen euro). Bedrijven met een grote kotter realiseerden gemiddeld nog wel een positieve nettokasstroom.

Grote zeevisserij

De omvang en samenstelling van de grote zeevisserijvloot veranderde in 2004 niet: 17 diepvriestrawlers. De totale inzet in zeedagen bleef nagenoeg gelijk, maar er werd minder in Afrikaanse wateren gevestigd, en meer in Europese. De totale aanvoer nam ten opzichte van het jaar ervoor licht toe tot ruim 444.000 ton. Vooral haring, blauwe wijting en horsmakreel werden fors meer aangevoerd. Sardinella en makreel werden beduidend minder aangeland.

De aanvoerbesomming bedroeg bijna 131 miljoen euro, een daling van ruim 12 miljoen ten opzichte van 2003, dat daarmee als een historisch topjaar kan worden geclassificeerd. De vloot sloot het jaar af met een nettoverlies van bijna 10 miljoen euro.

Buitenlandse handel

De export van vis en visproducten overschreed in 2004 voor het eerst de grens van 2 miljard euro. Dit was een stijging van 8% ten opzichte van het voorgaande jaar. Vooral de export van verse en gekoelde vis toonde een flinke toename. Vooral nabije bestemmingen als Duitsland, België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk namen meer product af. De invoer daalde voor het derde achtereenvolgende jaar, in 2004 met 3%, vooral door minder invoer van buiten de EU.

Summary

General

The total revenue of the Dutch high sea and coastal fishing industry as a whole decreased by 7% to €411 million in 2004. For the North Sea cutter fleet revenues decreased by 3% to €245 million. The large-scale high sea fishing fleet achieved a total gross revenue of €131 million, a decrease of 8% in relation to 2003. The size of the cutter fleet decreased by 2% to 473 vessels. Employment was 4% lower, while investments decreased by 40% to €23 million.

Both the turnover and the volume of landings of the Dutch fish auctions declined by 7% and 4% respectively. There was a small increase in the volume of sole, other species declined in volume. The turnover was €326 million. The average landing price at the auctions decreased by 3.5% to €3.04 per kg. Notwithstanding a lower volume of landings (-15%) a 5% lower price was paid for shrimp.

Cutter fishing

For the third successive year, the cutter sector ended its financial year with a negative net result. The economic loss amounted to €8 million, double the amount in the two previous years.

The total gross revenue declined by 3% to €245 million. The total effort declined by 8%, nevertheless the costs increased (+2%). The gross revenue of sole decreased marginally, due to a combination of a small increase in landings at a slightly lower price. The gross revenue of plaice decreased by a quarter: landings declined by 14% and the price went down by 10%. The revenues for shrimp decreased likewise: 15% lower landings and 7% lower price. As a result of these developments the total returns on labour from the cutter sector (gross revenue minus operational costs) fell to €62 million. In real terms (after a correction for inflation) the returns to labour over the last seven years have been halved.

The size of the cutter fleet decreased by 3% to 371 ships; the total engine power decreased by 4% to 364.000 HO. The number of crew members also declined, by 7%, especially on board of large ships. The use of oil decreased 8%. Over the last seven years the cutter fleet has been scaled down by 10%. Engine power decreased by 17% and the use of oil by 25%.

The cutters in the group of 261-300 HP (mostly Eurocutters) realised in 2004 a 5% higher gross revenue. The variance in costs and revenues between cutters is high in this group. On average once again there was a net loss, and even a bit bigger than in 2003. The average labour income per crew member remained stable at €2,000. The larger cutters up to 2000 HP are still gaining market share and are now responsible for the nearly 50% of the engine power. In 2004 they realised a slightly lower gross revenue, but due to higher costs also in this group the net result was negative.

In shrimp fishing the total effort declined marginally. The gross revenue in 2004 was not higher than €30 million, 19% lower than the previous year. A volume of landings not in line with the demand by the trading companies, lower prices and higher operational costs were the most important reasons for the negative result.

For cutter fisheries as a whole, the equity capital in early 2004 accounted for approximately 15% of the total balance sheet capital. That is a considerable decline in relation to early 2003 (solvency 28%) when a stark decline was also recorded. Investments decreased and firms had to borrow more due to the disappointing results. The total loans (long term) are now €250 million, or more than €800,000 per firm. The net cash flow was strongly negative (-€1 million) in this accounting year. Firms with a large cutter still realised a positive net cash flow.

Large-scale high seas fisheries

The size and composition of the large-scale high seas fishing fleet did not change in 2004: seventeen ships. The total effort in sea-days remained nearly stable, although there was less fishing in African waters and more in European ones. The total catch increased a bit to 444.000 tons, compared to the year before. Especially herring, blue whiting and horse mackerel increased strongly. The landed quantities of silver smelt and mackerel clearly declined.

The total gross revenue from landings in 2004 amounted to €131 million, decrease of more than 12% in relation to 2003, which in retrospect can be classified as a top year. The fleet ended the year with a net loss of almost €10 million.

Foreign trade

In 2004 the export of fish and fish products exceeded the threshold of 2 billion euro for the first time ever. This was an increase of 8% compared to the previous year. Especially the export of fresh and chilled fish showed a strong increase. In particular close destinations like Germany, Belgium and the UK ordered more products. The import decreased for the third year in a row, in 2004 by 3%, especially due to lower imports from outside the EU.

Contents

1. Introduction	19
2. General survey	23
2.1 Development of fleet and investments	23
2.2 Gross revenues	26
2.3 Turnover and prices on fish auctions	24
3. Economic results of cutter fisheries	29
3.1 General	29
3.2 The fleet	29
3.3 Economic results of the cutter sector	30
3.4 Economic results by HP group	32
3.5 Economic results by type of fishery	34
3.6 Catches and landings	39
4. Financial position of cutter fisheries	40
4.1 Number of enterprises	40
4.2 Financial position of the sector	41
4.3 Financial position by HP group	42
5. Distant water fisheries	44
5.1 General	44
5.2 Fleet and investments	44
5.3 Effort and landings	45
5.4 Gross revenues and economic result	47
6. Foreign trade	48
6.1 General	48
6.2 Imports	48
6.3 Exports	50

Appendix

1.	Overview of Dutch quotas	53
2.	Import of fish and fish products in value	55
3.	Export of fish and fish products in value	56
4.	Average prices of fish on Dutch auctions	57
5.	Explanation of used concepts	59
6.	Reliability of sample of cutter fisheries	66
LEI Research in 2004-2005		68

Table headings

- 1.1 Population and sample to region and HP group.
- 1.2 Comparison of technical characteristics of population and sample.
- 2.1 Fleets of sea and coastal fisheries; number of vessels, engine power, age of vessels and number of crew (at the end of the year).
- 2.2 Investments in sea and coastal fisheries.
- 2.3 Gross revenues of sea and coastal fisheries.
- 2.4 Turnover of fish auctions.
- 2.5 Dutch and foreign contribution to auction turnover.
- 3.1 Number of vessels of the cutter fleet by engine power and age (at the end of the year).
- 3.2 Aggregate financial results of the cutter fleet.
- 3.3 Cutter fleet average number and engine power, aggregate crew and fuel consumption.
- 3.4 Average financial results per vessel by region and HP group of the cutter fleet.
- 3.5 Relative shares by HP group in fleet, engine power, employment, gross revenues, costs and revenues to labour.
- 3.6 Fishing effort of the cutter fleet by HP group and fishery.
- 3.7 Gross revenues of the cutter fleet by HP group and fishery.
- 3.8 Average revenue to labour per crew member of the cutter fleet by HP group and fishery.
- 3.9 Main indicators per man-year of the cutter fleet in 1970-2001.
- 3.10 Volume of landings by species of the cutter fleet.
- 4.1 Number of enterprises in the cutter sector.
- 4.2 Investments and long-term debt of the cutter sector.
- 4.3 Aggregate net result, gross and net cash flow of the cutter sector.
- 4.4 Average long-term debt and net cash flow per enterprise in the cutter sector.
- 5.1 Main indicators of the freezer trawler fleet.
- 5.2 Aggregate net result of the freezer trawler fleet.
- 6.1 Import value by origin and product.
- 6.2 Export value by destination and product.

1. Inleiding

Doel

Deze jaarlijkse rapportage over de Nederlandse visserij heeft tot doel gegevens te verstrekken over de structuur, de bedrijfsresultaten en financiële positie van de kottervisserij in 2004 met vergelijkende cijfers van voorgaande jaren. Van de grote zeevisserij wordt een beeld van de bedrijfsresultaten en kernindicatoren geschetst. Van andere sectoren in de Nederlandse visserij zoals de schelpdiervisserij en IJsselmeervisserij zijn onvoldoende gegevens beschikbaar waardoor geen kernindicatoren kunnen worden gepresenteerd.

Met dit overzicht wordt voorzien in een behoefte van belanghebbenden in de visserijsector zoals het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Productschap Vis en individuele ondernemers in de visserij. De publicatie wordt gefinancierd door het Ministerie van LNV. Ten behoeve van deze publicatie verzamelde gegevens worden ook gebruikt bij andere onderzoeken naar de achtergronden van de bedrijfsresultaten en de ontwikkeling van kosten en opbrengsten. Deze onderzoeken worden afzonderlijk gepubliceerd.

Methode

De opbrengst- en kostengegevens van de kottervisserij zijn verzameld in het kader van het Bedrijven-Informatienet van het LEI (het Informatienet). Net als vorig jaar zijn ook in 2004 van de grote zeevisserij weer opbrengst- en kostengegevens verzameld.

Van de grote zeevisserij hebben de rederijen over het jaar 2004 bedrijfseconomische gegevens verstrekt over alle door hen geëxploiteerde, onder Nederlandse vlag varende, visserij schepen. Daardoor is voor het tweede achtereenvolgende jaar weer een beeld verkregen van de grote zeevisserij. De informatie over opbrengsten is gebaseerd op prijsgegevens van de vis zoals deze bij de rederijen worden gehanteerd ter bepaling van de lonen voor de bemanning. Wat betreft de afschrijvingen op de diepvriestrawlers is ook voor het jaar 2004 om praktische redenen uitgegaan van de door de rederijen toegepaste fiscale afschrijvingen; dit in tegenstelling tot de gebruikelijk door het LEI gehanteerde bedrijfseconomische afschrijvingsmethode zoals die ook bij de kottector wordt toegepast. Voor de kostenpost rente geldt dat met de werkelijk betaalde rente op hypotheken en leningen is gecalculleerd. De rente over het gemiddeld geïnvesteerd eigen vermogen is hier buiten beschouwing gelaten.

Van de kottervisserij bestaat de populatie uit kotters die zich op een professionele manier bezighouden met de visserij op hoofdzakelijk de Noordzee en de Waddenzee. Over het algemeen gaat het hierbij om kotters met een lengte van meer dan 10 meter die in het bezit zijn van de benodigde licenties, vergunningen en vangstrechten. Daarnaast moeten zij in het verslagjaar in voldoende mate actief zijn geweest. Dit wordt vastgesteld aan de hand van individuele logboekgegevens (VIRIS) van de kotters die het LEI ter beschikking worden gesteld door het Ministerie van LNV. Criteria hierbij zijn: minimumaantal dagen op zee en met de schepen moet een besomming van €50.000 of meer zijn behaald. Visserij in het kader van recreatieve bezigheden blijft buiten beschouwing. De bedrijfsresultaten van de kotters worden geschat op basis van een vaste steekproef van deelnemers aan het Informatienet, het zogenaamde panel. Dit panel bestaat uit vissers die vrijwillig inzicht willen geven in hun boekhouding aan medewerkers van het LEI. Gemiddeld eens in de drie maanden wordt hun bedrijfsboekhouding overgenomen door een medewerker.

Het LEI neemt van de paneeldeelnemers alleen de gegevens over voorzover die betrekking hebben op de uitoefening van het visserijbedrijf. Privé-inkomsten en uitgaven worden niet gedocumenteerd.

De paneeldeelnemers zijn ingedeeld op basis van thuishaven in twee regio's, Noord en Zuid, en op basis van geregistreerd motorvermogen (uitgedrukt in pk's) in pk-groepen. Van de aldus ingedeelde kotters worden de gemiddelde bedrijfsresultaten per groep van paneeldeelnemers berekend.

Bij het berekenen van de totale resultaten van de kottersector wordt rekening gehouden met het werkelijke aantal actieve kotters (de populatie) in de betreffende groep. Hiertoe wordt voor elke groep het gemiddelde berekend van het aantal kotters aan het begin en aan het eind van het verslagjaar. Het groepsgemiddelde van de bedrijfsresultaten wordt met dit aantal vermenigvuldigd om een schatting te krijgen van de totale resultaten van alle actieve kotters van elke groep. In het verleden is gebleken dat deze berekeningswijze tot een kleine overschatting van de werkelijke resultaten leidt omdat niet alle kotters het hele jaar actief zijn geweest. Als correctie wordt daarom nog een vermenigvuldigingsfactor van 0,95 toegepast op de berekende groepsgemiddelden (behalve op het aantal mensjaren).

Voor de berekening van de voorlopige bedrijfsresultaten van 2003 en 2004 zijn gegevens van opbrengsten en enkele belangrijke kostensoorten uit de bedrijfsboekhoudingen aangevuld met ramingen van de overige kosten.¹ De voorlopige cijfers van 2004 bieden daarmee een betrouwbaar beeld en de ervaring leert dat zij in het algemeen weinig afwijken van de op een later tijdstip beschikbaar komende definitieve cijfers.² Ter vergelijking zijn definitieve cijfers van voorgaande jaren vermeld. Op grond van nieuw

---

¹ Alleen vanwege deze ramingen worden de cijfers over het jaar 2003 en 2004 als voorlopig beschouwd.

² De cijfers kunnen om verzameltechnische redenen pas een jaar na afloop van een boekjaar definitief worden gemaakt.

uitgevoerde berekeningen zijn enkele gegevens over sectorresultaten in voorgaande jaren licht herzien.

Representativiteit panel kottervisserij

In 2005 is de representativiteit van het panel kottervisserij over het jaar 2003 onderzocht. In tabel 1.1 is de populatie en de steekproef voor het jaar 2003 weergegeven. Hierbij is de populatie gegroepeerd naar pk-klasse. Het totaal aantal schepen bedroeg 374 eind 2003, waarvan 109 schepen in de steekproef waren opgenomen. Het steekproefpercentage is daarmee opgelopen van 25% in voorgaand jaar naar 29% in 2003. Gegevens van deze schepen zijn gebruikt voor de berekening van de bedrijfsresultaten. Voor elk van de groepen is het aantal schepen in de populatie, het aantal schepen in de steekproef en het steekproefpercentage weergegeven.

Tabel 1.1 Aantal schepen in populatie en steekproef naar pk-klasse, 2003

Pk-klasse	Populatie	Steekproef	Steekproefpercentage
< 260	55	12	22
261-300	172	43	25
301-800	10	7	70
801-1.500	11	4	36
1.501-2.000	87	27	31
>2.000	39	16	41
Totaal	374	109	29

Representativiteit is een vaak genoemd criterium bij het beoordelen van de kwaliteit van een steekproef. Representativiteit kan worden opgevat als de mate waarin de steekproef een goede afspiegeling is van de onderzoekspopulatie voor een bepaald kengetal. Om de representativiteit te beoordelen moet dan ook een vergelijking worden gemaakt tussen de kenmerken van de steekproef en de kenmerken van de populatie. De representativiteit van de steekproef in de kottervisserij is bepaald aan de hand van drie typen variabelen: de technische karakteristieken, de visserij-inspanning en de vangsten. In tabel 1.2 wordt als voorbeeld een beeld gegeven van de representativiteit ten aanzien van de technische kenmerken: bouwjaar van het casco (1), lengte (2) en tonnage (3) van het casco. Hieruit blijkt dat, op enkele groepen na, de steekproef technisch gezien

representatief is voor de kottervloot. Er zijn wel verschillen, zoals voor de pk-klasse >2000 pk, maar deze zijn niet significant. Dit wordt ook in de tabel aangegeven.¹

Tabel 1.2 *Vergelijking technische karakteristieken casco in populatie en steekproef 2003*

Pk-klasse	Bouwjaar casco			Lengte			Tonnage		
	popu- latie	steek- proef	p a)	popu- latie	steek- proef	p a)	popu- latie	steek- proef	p a)
< 260	1956	1955	0,48	19,1	19,6	0,19	34,6	38,0	0,13
261-300	1977	1981	0,08	22,4	22,2	0,40	80,6	86,4	0,15
301-800	1981	1978	0,27	26,0	27,4	0,23	137,8	146,3	0,35
801-1.500	1979	1976	0,19	32,6	33,3	0,28	230,9	242,5	0,33
1.501-2.000	1990	1991	0,24	41,0	41,4	0,11	433,5	445,6	0,19
>2.000	1986	1986	0,07	42,5	41,6	0,06	471,5	444,9	0,07

a) De p-waarde is de uitkomst van een statistische test en geeft aan hoe groot de kans is dat het waargenomen verschil veroorzaakt wordt door toeval. In deze tabel bijvoorbeeld: er is een kans van 9% dat een verschil van 0,8 meter in lengte tussen de gemiddelde lengte van de schepen in het panel en die van de totale vloot tot 260 pk door het toeval van de steekproeftrekking ontstaan is en daarmee niet-significant is. Zie verder bijlage 6 voor een toelichting. In het algemeen wordt aangenomen dat een verschil dat resulteert in een p-waarde kleiner dan 0,05 niet door toeval is ontstaan. Dit wordt ook wel aangeduid als een statistisch significant verschil.

De tot het jaar 2002 aangehouden indeling van de kottervloot naar regio's, Noord en Zuid, is met ingang van 2003 komen te vervallen. Uit onderzoek is gebleken dat er geen statistisch aantoonbare verschillen in de bedrijfsresultaten tussen de verschillende groepen kotters bestonden (gegevens van het jaar 2000). De kotters van de Nederlandse vloot die binnen een bepaalde range van pk's vallen zijn daarom vanaf het jaar 2003 binnen één pk-klasse samengevoegd zonder Noord en Zuid nog te onderscheiden van elkaar.

¹ Met behulp van een tweezijdige t-toets is getest of het gemiddelde van deze karakteristieken in een groep in de steekproef afwijkt van het gemiddelde in de populatie.

2. Algemeen overzicht

2.1 Ontwikkeling van vloot, werkgelegenheid en investeringen

De vlootomvang van de zee- en kustvisserij kwam in 2004 met 473 schepen 2% lager uit dan in het jaar ervoor (tabel 2.1). Het totale motorvermogen in de visserij liep met 1% terug en kwam uit op 558.000 pk. De werkgelegenheid liep per saldo met 4% terug, met name in de kotter- en kokkelvisserij. De totale investeringen namen af met meer dan 40% tot een bedrag van 23 miljoen euro.

De zeevisserijvloot nam af van 391 naar 384¹ schepen. In de kottervloot werden in het jaar 2004 zeven vaartuigen minder ingezet terwijl het aantal actieve schepen in de grote zeevisserijvloot en de mosselvloot gelijk bleef. Het aantal actieve schepen in de mechanische kokkelvloot werd gereduceerd tot nul vanwege een verbod op deze visserij op de Waddenzee. Met de afname van het aantal kotters in de kottervloot nam ook het totale motorvermogen verder af met 3.000 pk. Het motorvermogen in de grote zeevisserij, mosselcultuur en overige kustvisserij bleef gelijk. Voor het eerst in vele jaren kwam het totale motorvermogen in de zeevisserij (kotter- en grote zeevisserij samen) uit op minder dan 500.000 pk.

De werkgelegenheid in de zee- en kustvisserij liep per saldo verder terug. In de kottervisserij waren 88 opvarenden minder actief en de werkgelegenheid voor ongeveer 20 opvarenden in de (mechanische) kokkelvisserij die er in 2003 nog was, verdween in 2004 in het geheel. In de grote zeevisserij, mosselcultuur en overige kustvisserij bleef de werkgelegenheid gelijk.

De investeringen in nieuwe schepen, tweedehandsschepen uit het buitenland, verlengingen, grote verbouwingen en nieuwe motoren daalde in de zee- en kustvisserij van 40 naar 23 miljoen euro (tabel 2.2). Investerings in vangstrechten zijn hier verder buiten beschouwing gelaten. De daling kwam voor rekening van alle onderdelen van de visserijvloot. Het totaal aantal nieuw in de vaart gebrachte schepen kwam met negen vaartuigen op ongeveer de helft van het gemiddelde aantal van de afgelopen vijf jaar. In de kottervisserij bereikte het aantal nieuw in de vaart gebrachte schepen sinds jaren een dieptepunt met slechts vier vaartuigen. Drie nieuwe schepen vielen in de 2.000 pk-

---

¹ Het Ministerie van LNV hanteert een vlootcijfer van 931. Alle officieel in het NRV (Nederlands Register van Vissersvaartuigen) vermelde vaartuigen zijn in dit getal opgenomen. Een groot aantal van de vaartuigen wordt door het LEI niet als professionele vissersvaartuigen beschouwd.

Tabel 2.1 Actieve vloot van de zeevisserij en de kustvisserij (per 31 december)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003a)	2004 a)
AANTAL VAARTUIGEN							
Kottervisserij	407	399	402	401	393	374	367
Grote zeevisserij b)	<u>15</u>	<u>16</u>	<u>18</u>	<u>16</u>	<u>17</u>	<u>17</u>	<u>17</u>
Totaal zeevisserij	421	415	420	417	410	391	384
Mosselcultuur	76	77	73	71	69	69	69
Kokkelvisserij c)	28	27	15	16	12	4	0
Overige kustvisserij d)	<u>20</u>	<u>21</u>	<u>20</u>	<u>20</u>	<u>20</u>	<u>20</u>	<u>20</u>
Totaal	546	540	528	524	511	484	473
MOTORVERMOGEN (1.000 pk) f)							
Kottervisserij	434	425	428	416	393	367	364
Grote zeevisserij b)	<u>86</u>	<u>119</u>	<u>140</u>	<u>135</u>	<u>135</u>	<u>135</u>	<u>135</u>
Totaal zeevisserij	520	544	568	551	528	502	499
Mosselcultuur	47	49	52	51	53	53	53
Kokkelvisserij c) e)	18	17	10	10	8	2	0
Overige kustvisserij d)	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>6</u>	<u>6</u>	<u>6</u>	<u>6</u>	<u>6</u>
Totaal	591	617	636	618	595	563	558
LEEFTIJD SCHEPEN							
0-10 jaar	136	116	120	110	118	120	105
11-20 jaar	192	212	212	207	186	175	180
meer dan 20 jaar	<u>218</u>	<u>212</u>	<u>196</u>	<u>207</u>	<u>207</u>	<u>189</u>	<u>188</u>
Totaal	546	540	528	524	511	484	473
AANTAL OPVARENDEN							
Kottervisserij	1.858	1.825	1.831	1.775	1.746	1.656	1.568
Grote zeevisserij b)	<u>462</u>	<u>516</u>	<u>600</u>	<u>573</u>	<u>586</u>	<u>613</u>	<u>613</u>
Totaal zeevisserij	2.320	2.341	2.431	2.348	2.332	2.269	2.181
Mosselcultuur	225	229	220	214	208	208	208
Kokkelvisserij c)	70	66	64	64	60	20	0
Overige kustvisserij d)	<u>50</u>	<u>52</u>	<u>50</u>	<u>50</u>	<u>50</u>	<u>50</u>	<u>50</u>
Totaal	2.665	2.688	2.765	2.674	2.650	2.547	2.439

a) Voorlopige cijfers; b) Vanaf 1996 inclusief Wiron-schepen; c) Betreft alleen de mechanische visserij op kokkels. Aantal schepen actief in visserij op spisula's/mesheften en dergelijke niet bekend. In totaal hebben 37 schepen een visserijvergunning waarvan naar schatting 33 operationeel inzetbaar zijn; d) Betreft alleen oestervisserij. Aantal actieve schepen in kreeftvisserij en dergelijke niet bekend; e) Uitgegaan is van het geregistreerde motorvermogen, motoren staan in de praktijk echter afgesteld en verzegeld op 400 pk; f) 1 pk = 0,736 kW.

Bron: LNV-Directie Visserij; Scheepvaart-Inspectie; Productschap Vis; Informatienet.

Tabel 2.2 Investerings in de zee- en kustvisserij b)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
KOTTERVISSERIJ							
Miljoen euro b)	17	18	23	31	32	32	21
Aantallen:							
-nieuwe schepen	5	5	9	15	12	12	4
-andere schepen c)	2	2	2	-	2	2	1
-verlengingen en renovaties e.d.	2	2	2	1	4	6	3
-nieuwe motoren	33	23	25	21	11	20	12
GROTE ZEEVISSERIJ							
Miljoen euro b)	27	36	79	8	34	4	1
Aantallen:							
-nieuwe schepen	1	1	2	-	2	-	-
-andere schepen c)	-	1	-	-	-	-	-
-verlengingen en renovaties e.d.	-	-	2	1	2	2	1
-nieuwe motoren	-	-	-	-	-	-	-
MOSSELCULTUUR							
Miljoen euro b)	6	3	7	3	3	2	1
Aantallen:							
-nieuwe schepen	4	1	3	1	1	-	1
-andere schepen c)	-	-	-	-	-	-	-
-verlengingen en renovaties e.d.	-	-	1	1	-	2	1
-nieuwe motoren	2	4	1	4	1	8	4
OVERIGE SECTOREN d)							
Miljoen euro b)	0,5	0,5	1	0,5	0,5	2,4	0,8
Aantallen:							
-nieuwe schepen	-	-	3	3	1	4	4
-andere schepen c)	-	-	1	-	-	-	-
-verlengingen en renovaties e.d.	1	1	2	-	-	-	-
-nieuwe motoren	3	2	1	1	-	2	1
TOTALE VLOOT							
Miljoen euro b)	50	58	111	42	69	40	23
Aantallen:							
-nieuwe schepen	10	7	17	19	16	16	9
-andere schepen c)	2	3	3	-	2	2	1
-verlengingen e.d.	3	3	7	3	6	10	5
-nieuwe motoren	38	29	27	26	12	30	17

a) Voorlopige cijfers; b) Bruto-investeringen, exclusief elektronische apparatuur en dekwerktuigen. Peildatum: tijdstip van in de vaart brengen; c) Tweedehandsschepen uit buitenland of andere bedrijfstakken; d) Oestercultuur, mechanische kokkelvisserij en overige kustvisserij.

klasse. Deze schepen zijn uitgerust om met de boomkor op platvis te vissen. De vierde nieuwe kotter viel in de klasse van 261-300 pk, speciaal ingericht voor de garnalenvisserij.

In de grote zeevisserij vond geen vernieuwing van de vloot plaats en werd alleen geïnvesteerd in relatief kleinschalige renovatie van enkele trawlers. De mosselvloot vernieuwde slechts één enkel klein vaartuig.

De investeringen in nieuwe motoren in de zee- en kustvisserij halveerde bijna ten opzichte van het jaar ervoor. In de kottervisserij werden twaalf nieuwe motoren ingebouwd tegen twintig motoren in het voorgaande jaar. In vier gevallen betrof het hermotorisering van 2000-pk-kotters en in alle andere acht gevallen 300-pk-kotters. De investeringen in nieuwe motoren in de mosselsector vielen weer terug naar het gemiddelde niveau van jaren vóór 2003. Er werden vier nieuwe motoren in mosselschepen ingebouwd tegen het jaar ervoor nog acht.

2.2 Besomming

De opbrengst van de Nederlandse zee- en kustvisserij daalde met 7% tot 441 miljoen euro. In de kottervisserij daalde de opbrengst met 3% terwijl in de grote zeevisserij de opbrengst met 8% terugliep. In de mosselcultuur daalde de opbrengst met 3% en in de overige sectoren bleef deze nagenoeg gelijk (tabel 2.3). Met het verdwijnen van de kokkelvisserij ging 10 miljoen omzet verloren.

Tabel 2.3 Opbrengst van de Nederlandse zee- en kustvisserij (x miljoen euro) b)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
Kottervisserij	275	303	290	307	257	252	245
Grote zeevisserij	113	109	113	119	126	143	131
Totaal zeevisserij	388	412	403	426	383	395	376
Mosselcultuur c)	44	54	73	72	68	66	60
Kokkelvisserij d)	27	23	7	11	10	10	-
Overige kustvisserij e)	3	4	5	5	5	5	5
Totaal	462	493	488	514	466	476	441

a) Voorlopige cijfers; b) Inclusief overige opbrengsten en aanvoer in buitenlandse havens; c) Exclusief de door het Mosselonds opgenomen mosselen, seizoenscijfers; d) Inclusief spisula-visserij; e) Oestervisserij/kreeftenvisserij.

Bron: LNV-Directie Visserij, Productschap Vis, Informatienet.

2.3 Visafslagen: omzet en prijzen

De Nederlandse visafslagen behaalden in 2004 samen een 7% lagere omzet dan in het jaar 2003. De omzet daalde tot 326 miljoen euro (tabel 2.4). Alle afslagen, behalve die van Urk en Harlingen, boekten een lagere omzet dan het jaar ervoor.

De omzet van de grootste visafslag van Nederland, de visafslag van Urk, nam slechts met 1% toe maar won daarmee 2,6% marktaandeel. Het marktaandeel kwam in 2004 op bijna 31%. Samen met de visafslag van Scheveningen en Colijnsplaat vormt de afslag van Goedereede sinds 2002 het samenwerkingsverband UFA (United Fish Auctions). De UFA was in 2004 de op één na grootste visafslagorganisatie van Nederland met een marktaandeel van 13,6%. De omzet van de afslag van Goedereede daalde met 6 miljoen euro wel sterk (-20%) waardoor deze afslag afzonderlijk 1,2% marktaandeel verloor. De afslagomzetten van Den Oever, Breskens en Lauwersoog kwamen respectievelijk 29, 26 en 12% lager uit dan het jaar ervoor.

Tabel 2.4 Omzet van de afslagen (x miljoen euro)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Urk	114	128	121	122	109	100	101
IJmuiden	52	51	48	46	40	46	44
Den Helder	44	50	51	49	40	36	35
Goedereede	34	34	34	34	31	31	25
Harlingen	33	44	41	48	37	40	40
Lauwersoog	31	36	34	35	29	25	21
Vlissingen	29	31	34	34	31	29	25
Scheveningen	21	20	21	20	16	14	13
Breskens	10	10	10	15	13	11	7
Den Oever	10	15	11	17	12	14	10
Colijnsplaat	8	9	8	9	7	6	5
Totaal	388	429	415	428	365	350	326

Bron: Productschap Vis.

De omzet van tong en schol op alle afslagen samen kwam in 2004 uit op 220 miljoen euro (67% van de omzet). Inclusief de vissoorten tarbot, griet, schar, tongschar en bot lag de omzet van platvis zelfs op 81% van de totale omzet. De Nederlandse visafslagen zijn daarmee binnen Europa echte platvisafslagen.

In volume lag de aanvoer op Nederlandse visafslagen op een bijna 4% lager niveau dan vorig jaar. De aanvoer bedroeg ruim 107.000 ton vis waarvan meer dan de

helft (57%) tong en schol. Behalve van tong (+4%) werd van bijna alle belangrijke vissoorten minder aangevoerd. De aanvoer van schol daalde, net als vorig jaar, met 6%, wijting met 10%, kabeljauw met 2% en garnalen met 15%.

De gemiddelde prijs voor alle aangevoerde vis en garnalen samen daalde met 3,5% tot 3,04 euro. De op de afslag betaalde gemiddelde prijs voor garnalen daalde met 5%. Door zowel de lagere aanvoer als prijs voor garnalen kwam de afslagomzet van dit schaaldier 20% lager uit (-5,7 miljoen euro) dan het jaar ervoor. Een deel van de door de Nederlandse kottervloot aangevoerde garnalen wordt in het buitenland verkocht en niet via de Nederlandse visafslagen. De garnalen worden daar rechtstreeks aan de handel geleverd. Door de Nederlandse kottervloot aangevoerde verse haring wordt helemaal niet via de visafslagen verhandeld maar rechtstreeks geleverd aan de vishandel. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van gemiddelde aanvoerprijzen van enkele belangrijke vissoorten en garnalen die op de Nederlandse visafslagen worden aangevoerd.

Net als in voorgaande jaren namen ook in 2004 onder buitenlandse vlag geregistreerde vaartuigen een aanzienlijk deel (bijna 30%) van de afslagomzet voor hun rekening (tabel 2.5). De omzet van via de visafslagen verkochte vis van buitenlandse schepen daalde met 5% terwijl die van de Nederlandse kotters met 8% daalde. Het aanvoervolume van door buitenlandse kotters aangevoerde vis kwam op bijna 38% van de totale aanvoer. De gemiddelde prijs voor vis van deze kotters lag op 2,41 euro. Door een andere samenstelling van de vangst van Nederlandse kotters (aanzienlijk meer tong met een hoge prijs en minder schol waarvoor een lagere prijs geldt) lag de gemiddelde prijs van vis van deze schepen op 3,42 euro.

Tabel 2.5 Nederlandse en buitenlandse aanvoer op Nederlandse afslagen (x miljoen euro)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nederlandse kotters a)	278	305	294	301	258	248	229
Buitenlandse schepen b)	110	124	121	127	107	102	97
Totaal	388	429	415	428	365	350	326

a) Opbrengsten exclusief huuropbrengsten en -uitgaven inzake visrechten en overige opbrengsten;
b) Raming.

Bron: Productschap Vis, Informatienet.

3. Kottervisserij: bedrijfsresultaten

3.1 Algemeen

Voor het derde achtereenvolgende jaar moest de Nederlandse kottervloot het jaar afsluiten met een negatief nettoresultaat. Er werd in 2004 een verlies geleden van bijna acht miljoen euro, twee maal zo hoog als het jaar ervoor. Alle voor de Nederlandse kottervloot belangrijke visquota waren ook dit jaar weer lager. Het totale aanvoervolume bleef echter nagenoeg gelijk. De totale opbrengsten liepen terug met 3% tot een bedrag van 245 miljoen euro.

3.2 De vloot

De in de afgelopen jaren ingezette daling van het aantal schepen in de kottervloot heeft zich in 2004 verder voortgezet. De omvang van de vloot nam met 2% af en daalde van 374 tot 367 kotters (tabel 3.1). Het aantal grote boomkorkotters (>2.000 pk) nam met bijna 13% af tot 34 schepen terwijl de groep kotters 1.501-2.000 pk juist met 6% uitbreidde naar 92 schepen. Het aantal kotters met een motorvermogen tussen 261 en 300 pk (voornamelijk Eurokotters) daalde in 2004 met 3% en kwam uit op 168 kotters. Het totale motorvermogen van de kottervloot daalde met 4% tot 364.000 pk. De gemiddelde kotter had eind 2004 een leeftijd van 26 jaar en het gemiddeld geïnstalleerde motorvermogen kwam uit op 986 pk.

Tabel 3.1 Aantal actieve vaartuigen in de kottervisserij naar leeftijd en motorvermogen (per 31 december)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
Totaal kottervloot	407	399	402	401	393	374	367
Leeftijd							
- 0 - 10 jaar	94	79	86	80	85	78	70
- 11 - 20 jaar	148	163	166	160	147	140	136
- meer dan 20 jaar	165	157	150	161	161	156	161
Totaal	407	399	402	401	393	374	367

Tabel 3.1 (vervolg)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
Motorvermogen (pk)							
1 - 150	12	10	9	7	8	4	3
151 - 200	23	22	16	16	17	16	18
201 - 260	47	47	41	41	37	34	32
261 - 300	142	145	158	168	173	173	168
301 - 600	12	9	12	10	9	8	7
601 - 800	4	3	3	2	2	2	2
801 -1.100	6	6	6	7	6	6	5
1.101 -1.500	10	8	8	9	8	5	6
1.501 -2.000	88	88	90	84	82	87	92
2.001 en meer	63	61	59	57	51	39	34
Totaal	407	399	402	401	393	374	367
Gemiddeld motorvermogen (pk)	1.066	1.065	1.066	1.037	1.000	981	986

a) Voorlopige cijfers.

Bron: LNV-Directie Visserij; Scheepvaart-Inspectie; Informatienet.

3.3 Resultaten van de kottersector

De totale opbrengst van de kottervloot lag met bijna 245 miljoen euro op een 3% lager niveau dan het jaar ervoor (tabel 3.2). De opbrengst van de belangrijke vissoorten tong en schol samen nam af met 9% en kwam met 157 miljoen euro uit op 64% van de totale besomming.

Tabel 3.2 Sectorresultaten kottervisserij (x miljoen euro)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
Besomming b)	275	303	291	307	257	252	245
Af: technische kosten c)	172	172	208	199	183	183	183
Arbeidsopbrengst	103	131	83	108	74	69	62
waarvan:							
- deel/sociale lasten	85	96	79	89	76	73	70
- nettoresultaat	18	35	4	19	-2	-4	-8

Tabel 3.2 (vervolg)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
<i>In euro van 2004:</i>							
Besomming b)	320	345	324	327	263	254	245
Af: technische kosten c)	200	197	232	214	190	185	183
Arbeidsopbrengst	120	148	92	114	72	70	62
waarvan:							
- deel/sociale lasten	99	109	88	94	76	74	70
- nettoresultaat	21	39	4	20	-4	-4	-8

a) Voorlopige cijfers; b) Inclusief diverse opbrengsten; c) Alle kosten, exclusief deellloon, sociale lasten, proviand, graailoon en vakantiegeld.

De aanvoer van tong nam met ongeveer 1% toe terwijl de gemiddelde prijs ervan 2% lager lag dan in 2003. De opbrengst van tong kwam daardoor per saldo enigszins lager uit. De aanvoer van schol daalde met 14% terwijl de prijs met 10% daalde. De opbrengst van schol kwam daarmee bijna een kwart lager uit dan in het voorgaande jaar. De aanvoer van garnalen nam met bijna 15% af en met een gemiddelde prijs die bijna 7% lager lag bleef de aanvoerwaarde steken op ongeveer 30 miljoen euro.

Ondanks een lagere inzet van ruim 8% stegen de technische kosten (alle kosten exclusief loonbestanddelen) met 3 miljoen euro (+ 2%). Door de lagere besomming en iets hogere brandstofkosten daalden ook de loonkosten (deellonen, sociale lasten en dergelijke) met 4%. Het deellloon van de opvarenden is, gecorrigeerd voor brandstofkosten en enkele andere kostenposten, afhankelijk van de besomming.

De kottersector belandde in 2004 voor het derde achtereenvolgende jaar in de rode cijfers met een geschat verlies van bijna 8 miljoen euro. De totale arbeidsopbrengst van de kottersvisserij (besomming minus technische kosten) daalde met 10%. Gecorrigeerd voor de inflatie, is de arbeidsopbrengst in zeven jaar gehalveerd.

Sector krimpt

Het gemiddelde aantal ingezette schepen in de kottersvloot nam in 2004 af met ruim 3% tot 371 kotters (tabel 3.3), terwijl het totaal ingezette motorvermogen afnam met 4% tot 364.000 pk. Ook het aantal opvarenden nam verder af, met bijna 7%, vooral bij de grootste boomkorkotters. Het olieverbbruik daalde met ruim 8%, onder andere als gevolg van minder inzet, veranderingen in de structuur van de vloot (minder grote kotters) en omschakeling op relatief energiezuiniger visserijen. In de afgelopen zeven jaar is de totale kottersvloot in aantal schepen met 10% en in motorvermogen met 17% gekrompen. Het totale brandstofverbruik in is die periode met meer dan 25% gedaald.

Tabel 3.3 Kottervisserij - enkele kengetallen (jaargemiddelden respectievelijk jaartotalen)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
Aantal schepen	412	403	401	401	397	383	371
Motorvermogen (1.000 pk)	439	430	427	422	404	380	364
Aantal opvarenden	1.891	1.842	1.828	1.804	1.765	1.680	1.568
Olieverbruik (mln. liters)	326	319	321	306	285	269	243

a) Voorlopige cijfers.

3.4 Resultaten per pk-groep

De gemiddelde besomming van garnalenkotters met een motorvermogen tot 261 pk kwam in 2004 uit op nagenoeg hetzelfde (lage) niveau als in het jaar ervoor. Voor het derde achtereenvolgende jaar ook kwam het gemiddeld nettoresultaat uit op een verlies. In 2004 bedroeg het verlies per schip ongeveer 32.000 euro. De loonkosten per opvarende kwamen net als in het jaar ervoor uit op 22.000 euro (tabel 3.4).

Tabel 3.4 Gemiddelde bedrijfsresultaten per vaartuig in de kottervisserij naar pk-klasse (x 1.000 euro)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003a)	2004 a)
0-260 pk (0-191 kW)							
brutobesomming	161	221	170	257	132	114	113
nettoresultaat	19	44	8	49	-28	-38	-32
loonkosten volw. opvarende	32	43	32	49	25	22	22
261-300 pk (192-221 kW)							
brutobesomming	385	460	404	452	357	361	378
nettoresultaat	24	60	3	48	-3	-20	-22
loonkosten volw. opvarende	44	52	42	52	38	41	42
301-1.500 pk (222-1.103 kW)							
brutobesomming	527	610	582	752	594	591	666
nettoresultaat	35	50	-2	132	17	18	-23
loonkosten volw. opvarende	44	45	39	56	44	48	50
1.501-2.000 pk (1.104-1.471 kW)							
brutobesomming	1.273	1.400	1.402	1.416	1.304	1291	1281
nettoresultaat	68	144	37	60	-6	49	-16
loonkosten volw. opvarende	55	60	49	52	53	53	49
2.001 pk en meer (1.472 kW en meer)							
brutobesomming	1.395	1.520	1.535	1.518	1.366	1342	1268
nettoresultaat	103	168	-1	18	-28	-67	-8
loonkosten volw. opvarende	54	60	50	53	50	52	49

a) Voorlopige cijfers.

De kotters in de groep 261-300 pk (voornamelijk Eurokotters) behaalden een bijna 5% hogere besomming in vergelijking met het jaar 2003. De variatie in besommingen en kosten is in deze pk-klasse erg groot. Door hogere kosten werd ook dit jaar toch weer verlies gemaakt. Het verlies bedroeg 22.000 euro gemiddeld per schip. Veel kotters in deze pk-groep behaalden een negatief nettoresultaat en slechts een kwart van het aantal schepen kwam wel op een winst uit. De gemiddelde loonkosten bleven gelijk op ongeveer 42.000 euro per volwassen opvarende.

Kotters uit de middengroepen (301-1.500 pk) noteerden gemiddeld een ongeveer 13% hogere besomming in vergelijking met het jaar ervoor. Ondanks deze stijging verslechterde het nettoresultaat echter door fors toegenomen kosten. De verdiensten voor de bemanning bleven wel goed op peil, zo rond de 50.000 euro.

Tabel 3.5 Procentuele verdeling van enkele kengetallen in 1994, 2003a) en 2004 a) naar pk-groepen

Pk-groep	Vaartuigen			Motorvermogen			Mensjaren		
	1994	2003	2004	1994	2003	2004	1994	2003	2004
1-260	27	15	15	5	3	3	11	8	7
261-300	25	45	46	8	14	14	20	33	34
301-800	13	6	6	13	5	5	14	6	6
1.501-2.000	19	22	24	35	44	49	29	34	38
2.001 en meer	15	12	10	40	34	30	25	19	16
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Pk-groep	Besomming			Technische kosten			Arbeidsopbrengst		
	1994	2003	2004	1994	2003	2004	1994	2003	2004
1-260	5	3	2	4	3	3	6	1	1
261-300	13	25	26	13	24	25	14	27	29
301-800	12	5	6	12	5	5	13	7	7
1.501-2.000	36	43	47	37	42	48	33	48	46
2.001 en meer	33	24	19	33	26	19	33	18	17
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100

a) Voorlopige cijfers.

De grotere boomkorkotters (vanaf 1.501 pk) boekten een licht lagere besomming. Deze schepen tot 2.000 pk boekten al met al echter wel een negatief

nettoresultaat door gestegen kosten. De gemiddelde loonkosten van deze kotters gingen wel omlaag, deze kwamen uit op een 8% lager niveau van rond de 49.000 euro per volwassen opvarende. De grote boomkorkotters met meer dan 2.000 pk kwamen ook in 2004 op een lagere besomming (-5%) uit en het nettoresultaat was licht negatief. De verdiensten voor opvarenden op deze kotters lagen met 49.000 euro op een (6%) lager niveau als vorig jaar.

Tabel 3.5 geeft een indruk van het relatieve belang van de verschillende pk-groepen waarbij direct opvalt dat de groep kotters van 1.501-2.000 pk steeds belangrijker wordt. De twee grootste pk-groepen samen waren in 2004 goed voor ongeveer tweederde van het motorvermogen, de besomming, de technische kosten en de arbeidsopbrengst. De klasse 301-800 pk is sterk in belang afgenomen.

3.5 Resultaten per tak van visserij

De inzet van de kottervloot is met meer dan 8% gedaald in het afgelopen jaar. Deze inzet wordt gemeten in pk-dagen, het aantal zeedagen vermenigvuldigd met het aantal pk's. Het gemiddeld aantal dagen op zee bleef nagenoeg gelijk en kwam uit op 171 dagen, terwijl het totale motorvermogen met 4% afnam. Alle takken van visserij waren in 2004 per saldo verlieslatend, behalve de haringvisserij (op verse haring). Deze visserij werd nog door slechts enkele kotters uitgevoerd.

In de boomkorvisserij was sprake van een inzetdaling van 8%. Vooral de grote boomkorkotters (2.001 pk en meer) maakten fors minder zeedagen (-25%). Sinds 1998 is de inzet in deze visserij met 28% verminderd. De boomkorvisserij bleef de belangrijkste tak van visserij voor de Nederlandse kottervloot. De besomming daalde weliswaar met 2 miljoen euro naar 187 miljoen euro, maar meer dan 76% van de totale opbrengsten in de kottervisserij kwam voor rekening van deze visserijmethode. Door lagere aanvoer van platvis, lagere prijzen daarvoor en hogere operationele kosten was de boomkorvisserij per saldo niet winstgevend. In de groep kotters van 1.501-2.000 pk werd 7 miljoen euro (+6%) meer besomd terwijl de groep schepen met meer dan 2.000 pk juist 15 miljoen euro (-25%) minder besomden. De Eurokottervloot behaalde met 25 miljoen euro een 4 miljoen euro hogere opbrengst (+19%) met deze tak van visserij.

In de garnalenvisserij nam de inzet licht af. Het aantal kotters dat de garnalenvisserij uitoefende liep iets terug en het aantal zeedagen nam per saldo iets af. De inzet van de groep kotters met een motorvermogen tot 260 pk (garnalenkotters) bleef nagenoeg gelijk. In 2004 werden door de kleinste kotters gemiddeld per schip 123 zeedagen gemaakt. Die van de Eurokotters liep iets terug. De garnalenvisserij beleefde voor het derde achtereenvolgende jaar een mindere periode en behaalde een besomming van 30 miljoen euro (-19%). Een niet op de handel afgestemd aanvoervolume, tegenvallende

prijzen en hoge operationele kosten waren de belangrijkste oorzaken van negatieve nettoresultaten in deze visserij.

Tabel 3.6 Inzet van de kottervisserij naar pk-groep en tak van visserij (x 100.000 pk-dagen)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
1-260 pk							
- bordentrawl	0	0	1	0	0	-	-
- garnalen	18	16	16	13	13	13	13
- diversen	0	0	0	-	0	-	-
- totaal	19	16	17	13	13	13	13
261-300 pk							
- boomkor	27	23	25	22	19	22	24
- bordentrawl	8	5	4	3	4	1	2
- rondvisspan	1	1	1	1	0	-	0
- garnalen	21	31	32	39	40	38	34
- diversen	4	1	3	3	6	12	16
- totaal	60	61	65	68	69	73	76
301-1.500 pk							
- boomkor	16	9	9	13	9	-	7
- bordentrawl	11	21	15	10	8	16	7
- rondvisspan	12	7	9	3	6	4	3
- haringspan	1	2	3	1	1	1	2
- diversen	1	2	3	12	10	11	10
- totaal	41	40	39	39	34	32	29
1.501-2.000 pk							
- boomkor	327	325	330	316	291	299	304
- haringspan	3	-	-	1	3	1	-
- totaal	331	325	330	317	295	300	304
2.001 pk en meer							
- boomkor	332	315	311	295	263	226	168
- haringspan	2	3	1	1	1	2	2
- diversen	6	-	-	-	-	-	-
- totaal	340	318	312	296	264	228	170
Alle schepen							
- boomkor	702	671	675	646	583	547	503
- bordentrawl	19	25	19	14	13	17	9
- rondvisspan	13	8	9	4	6	4	3
- haringspan	6	5	4	3	5	4	5
- garnalen	39	47	49	53	52	51	47
- diversen	12	3	6	15	16	23	26
- totaal	791	760	762	734	675	646	593

- = In betreffende groep niet waargenomen; 0 = Minder dan 50.000 pk-dagen.

a) Voorlopige cijfers.

De inzet in en opbrengsten van de bordentrawl-, rondvisspan- en haringvisserij maakten in 2004 nog slechts een klein deel (3%) uit van de totale inzet en opbrengsten. In de overige visserijen (twinrig, staand want, langoestinevisserij en dergelijke) namen zowel de inzet (+43%) als de besommingen (+18%) toe maar de nettoresultaten kwamen per saldo licht negatief uit.

Tabel 3.7 Besomming kottervisserij naar pk-groep en tak van visserij (x miljoen euro)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
1-260 pk							
- bordentrawl	0	0	0	0	0	-	-
- garnalen	13	17	11	15	8	7	6
- diversen	0	0	0	0	0	-	-
- totaal	13	17	12	16	8	7	6
261-300 pk							
- boomkor	29	27	27	25	20	21	25
- bordentrawl	5	4	3	2	3	1	2
- rondvisspan	1	0	0	1	0	-	-
- garnalen	15	30	25	38	30	30	24
- diversen	2	1	2	4	5	10	13
- totaal	52	63	58	70	59	62	64
301-1.500 pk							
- boomkor	6	4	4	5	3	-	2
- bordentrawl	3	7	4	4	3	4	2
- rondvisspan	5	4	4	2	4	2	2
- haringspan	0	1	1	1	0	0	1
- diversen	1	2	2	8	6	7	7
- totaal	18	16	15	20	16	13	14
1.501-2.000 pk							
- boomkor	106	117	118	117	104	108	115
- haringspan	1	-	-	1	2	1	-
- totaal	108	117	118	118	106	109	115
2.001 pk en meer							
- boomkor	84	88	87	83	68	60	45
- haringspan	1	1	0	0	1	1	1
- diversen	-	1	-	-	0	-	-
- totaal	85	89	88	84	69	61	46
Alle schepen							
- boomkor	224	236	236	230	195	189	187
- bordentrawl	9	10	7	6	6	5	4
- rondvisspan	7	4	5	3	4	2	2
- haringspan	3	2	2	2	3	2	2
- garnalen	28	47	37	53	38	37	30
- diversen	5	3	5	12	11	17	20
- totaal	275	303	291	307	257	252	245

- = In desbetreffende groep niet waargenomen; 0 = Minder dan 450.000 euro.

a) Voorlopige cijfers.

Tabel 3.8 Gemiddelde arbeidsopbrengst per mensjaar in de kottervisserij naar tak van visserij (x 1.000 euro) b)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
1-260 pk							
- bordentrawl	0	0	0	0	0	-	-
- garnalen	43	65	34	69	13	5	7
- diversen	0	0	0	-	0	-	-
- totaal	42	65	34	68	14	5	7
261-300 pk							
- boomkor	55	65	43	57	37	33	36
- bordentrawl	34	41	23	0	36	16	0
- rondvisspan	0	0	-	0	0	0	-
- garnalen	52	79	42	71	38	35	43
- diversen	28	0	0	0	44	35	29
- totaal	50	70	42	65	38	33	35
301-1.500 pk							
- boomkor	40	56	32	42	46	-	8
- bordentrawl	8	43	13	26	15	24	0
- rondvisspan	44	48	40	72	43	24	30
- haringspan	-	134	91	0	0	0	0
- diversen	124	107	63	105	55	95	106
- totaal	56	57	35	60	43	40	45
1.501-2.000 pk							
- boomkor	63	81	51	57	51	60	48
- haringspan	0	-	-	0	0	0	0
- totaal	64	81	51	58	53	60	48
2.001 pk en meer							
- boomkor	67	83	48	53	41	40	54
- haringspan	0	0	0	0	0	0	0
- totaal	67	83	48	54	42	40	54
Alle schepen							
- boomkor	63	79	48	55	46	51	45
- bordentrawl	26	42	17	24	25	23	0
- rondvisspan	62	47	41	61	33	23	30
- haringspan	120	113	93	242	205	43	0
- garnalen	47	73	39	70	30	32	30
- diversen	41	117	58	105	48	32	48
Totaal	59	75	45	61	42	42	39

0 = minder dan 5% van het totale aantal mensjaren in de betrokken pk-groep; - = tak van visserij is niet waargenomen.

a) Voorlopige cijfers; b) Arbeidsopbrengst = nettoresultaat + deel (inclusief proviand) + sociale voorzieningen + graailoon/vakantiegeld.

De gemiddelde arbeidsopbrengst per mensjaar in de totale kottervisserij was 39.000 euro, 7% lager ten opzichte van vorig jaar. Een opvarende verdiende gemiddeld bruto ongeveer 44.000 euro, evenveel als in 2003.

In tabel 3.9 wordt de ontwikkeling van enkele kengetallen geschetst in voor inflatie gecorrigeerde euro's. Hieruit blijkt bijvoorbeeld dat sinds 1975 de gemiddelde loonkosten per mensjaar ruwweg tussen de 40.000 en 50.000 euro schommelt.

3.6 Vangsten en aanvoer

In 2004 voerde de Nederlandse kottervloot ongeveer evenveel vis als in het jaar ervoor. De aanvoer van tong bleef nagenoeg gelijk maar die van schol nam met 11% af. In 2004 werden de quota voor deze platvissoorten, net als in het jaar ervoor, (nagenoeg) volledig benut. In de daaraan voorafgaande jaren was dat niet altijd het geval. De aanvoer van kabeljauw en wijting lag op een zeer laag niveau. Door gekrompen rondvisbestanden, en daardoor lage quota, bedroeg de aanvoer van kabeljauw nog maar iets meer dan 1.700 ton en die van wijting 1.000 ton. De garnalenaanvoer kwam met 12.000 ton bijna 15% lager uit dan in het jaar ervoor. Doordat een (klein) deel van de vloot omschakelde op andere vangstmethoden zoals twinrig, triplerig en quodrig enzovoort, werd van bijna alle overige (veelal ongequoteerde) vissoorten meer aangevoerd.

Tabel 3.9 Kengetallen per mensjaar in de kottervisserij over 1974-2003 (euro van 2003, x 1.000)

Jaar	Mens-jaren	Pk	Besom-ming	Afschr./rente	Over.kosten	Arbeidsopbrengst		
						totaal	deel/soc.l.	netto-resultaat
1975	2.511	146	132	35	61	35	45	-9
1976	2.290	155	139	33	65	41	47	-6
1977	2.106	153	144	29	65	50	49	1
1978	2.133	154	156	25	63	68	55	13
1979	2.186	153	165	26	73	65	55	10
1980	2.314	157	153	25	82	46	48	-2
1981	2.522	162	156	27	85	44	47	-3
1982	2.544	174	160	32	96	32	44	-12
1983	2.780	171	158	31	90	37	45	-8
1984	2.929	175	158	31	92	36	44	-8
1985	2.990	179	174	30	95	49	49	0
1986	2.970	181	168	36	69	62	56	6
1987	3.036	184	161	39	69	53	54	-1
1988	2.825	208	150	40	69	41	50	-9
1989	2.641	222	162	45	75	41	51	-10
1990	2.486	225	175	44	78	54	56	-2
1991	2.292	227	197	43	79	76	63	13

Tabel 3.9 (vervolg)

Jaar	Mens- jaren	Pk	Besom- ming	Afschr./ rente	Over. kosten	Arbeidsopbrengst		
						totaal	deel/ soc.l.	netto- resultaat
1992	2.195	224	176	37	77	62	55	8
1993	2.184	225	163	37	78	48	49	0
1994	2.159	229	163	38	77	48	49	0
1995	2.108	232	165	39	76	51	50	1
1996	2.037	234	162	35	75	51	49	2
1997	1.923	237	158	34	78	46	46	0
1998	1.858	236	170	31	75	64	53	11
1999	1.826	235	187	29	78	81	59	22
2000	1.829	233	175	28	97	50	47	2
2001	1.775	234	182	27	92	64	53	11
2002	1.746	223	148	26	81	43	44	-1
2003 a)	1.680	218	150	28	80	42	44	-2
2004 a)	1.568	222	155	26	90	39	44	-5

a) Voorlopige cijfers.

Tabel 3.10 Aanvoer Nederlandse kotters per vissoort (x duizend ton)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003 a)	2004 a)
Tong	16	16	15	14	12	13	13
Schol	30	39	34	33	27	27	24
Overige platvis	9	13	9	8	7	11	11
Kabeljauw	13	7	5	3	4	2	2
Wijting	2	1	2	2	2	1	1
Garnalen	10	12	10	13	10	14	12
Overige vis (incl. haring etc.)	18	18	17	14	19	12	17
Totaal	98	106	92	87	81	80	80

a) Voorlopige cijfers.

Bron: Informatienet.

4 Kottervisserij: financiële positie

4.1 Aantal bedrijven

Het totaal aantal bedrijven in de kottervisserij is ook in 2004 verder afgenomen. Het merendeel van de kottierbedrijven exploiteert één kotter. Ongeveer 15% van de bedrijven exploiteert echter meerdere schepen. In totaal 33 bedrijven hebben twee kotters, tien bedrijven zijn actief met drie kotters en twee bedrijven tellen zelfs meer dan drie schepen. Het totaal aantal bedrijven met twee of meer kotters daalde van 47 naar 45, onder andere vanwege het uit de vaart nemen van een aantal grote kotters met meer dan 2.000 pk. Vooral bij de bedrijven uit de noordelijke havens zijn schepen uit de vaart genomen. In enkele gevallen zijn grote schepen ingeruild voor schepen tot 300 pk. Deze cijfers (tabel 4.1) hebben alleen betrekking op de Nederlandse kottervloot. Met name op Urk zijn talrijke rederijen met zowel onder Nederlandse als onder buitenlandse vlag varende kotters.

Tabel 4.1 Aantal bedrijven in de kottervisserij (per 31 december)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Totaal a)	341	333	317	324	328	323	308	303
Waarvan:								
- met meer schepen	55	54	55	53	51	49	47	45
- met 1 schip t/m 300 pk	194	188	180	179	188	187	185	183
- met 1 schip 301-1.500 pk	15	16	14	17	15	13	12	11
- met 1 schip boven 1.500 pk	77	75	68	75	74	74	64	64

4.2 Financiële positie van de sector

Voor de kottervisserij als geheel kwam het eigen vermogen begin 2004¹ uit op ongeveer 15% van het totaal balansvermogen. Dat is een aanzienlijke achteruitgang ten opzichte van begin 2003 toen de solvabiliteit nog 28% bedroeg. Hoewel de investerin-

¹ Gegevens over de financiële positie zijn beschikbaar tot aan 1 januari 2004. Uitkomsten over het jaar 2004 kunnen, om verzameltechnische redenen, pas in de publicatie van volgend jaar worden vermeld.

gen lager waren dan in voorgaande jaren waren veel bedrijven gedwongen meer krediet op te nemen als gevolg van de tegenvallende verdiensten. Het totale lange termijn vreemd vermogen bleef in 2003 ongeveer op hetzelfde niveau maar zal in 2004 naar verwachting weer toenemen tot bijna 250 miljoen euro als gevolg van de slechte resultaten.

Tabel 4.2 *Investerings en vreemd vermogen in de kottervisserij (x miljoen euro)*

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 a)
Investerings b)	13	17	18	23	31	32	32	21
Totaal lang-vreemd vermogen	211	199	175	200	185	239	235	248
Idem, per bedrijf	0,62	0,60	0,53	0,62	0,56	0,74	0,76	0,82

a) Voorlopige cijfers; b) Bruto-investeringen in schepen, exclusief elektronische apparatuur en dekwerktuigen; peildatum: jaar van in de vaart brengen; exclusief investeringen in vangstrechten.

In 2002 was de liquiditeitspositie van de kottervisserij sterk verslechterd ten opzichte van de voorgaande jaren. De nettokasstroom uit exploitatie van de sector als geheel was in 2002 minus 1 miljoen euro en daarmee voor het eerst in jaren negatief. In deze magere liquiditeitspositie kwam in 2003 weinig verandering. Het jaar 2004 laat echter een verdere verslechtering zien. De brutokasstroom nam af tot 33 miljoen euro. Aangezien de financieringslasten (aflossingen en betaalde rente) min of meer op hetzelfde niveau bleven, verslechterde de nettokasstroom van 3 naar 11 miljoen negatief.

Tabel 4.3 *Nettoresultaat, bruto- en nettokasstroom voor de kottervisserij (x miljoen euro)*

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004a)
Nettoresultaat	0	18	35	4	20	-2	-4	-8
+ Afschrijving	41	39	36	36	39	37	38	36
+ Berekende rente tot. verm.	15	11	10	11	8	8	8	5
Brutokasstroom	56	68	81	47	67	43	42	33
- Aflossingen	34	33	29	26	27	34	35	34
- Betaalde rente b)	13	11	10	10	11	10	10	10
Nettokasstroom uit exploitatie	9	23	43	12	29	-1	-3	-11

a) Voorlopige cijfers; b) Rentepercentage in de betreffende jaren respectievelijk 6,2, 5,8, 5,1, 5,9, 5,8, 5,3, 4,5 en 3,8%.

4.3 Financiële positie per pk-groep

Bedrijven met één schip tot en met 300 pk zagen het lang vreemd vermogen toenemen. In 2004 zal de vermogenspositie verder verslechteren als gevolg van de daling van de gemiddelde nettokasstroom naar 34.000 euro negatief. Ook bij de bedrijven met één schip groter dan 1.500 pk verminderde de vermogenspositie. Het gemiddelde vreemd vermogen van deze bedrijven steeg licht. In 2004 zal de nettokasstroom naar verwachting halveren.

Bij de bedrijven met meer dan één schip steeg het gemiddelde vreemd vermogen op lange termijn naar ruim 2,0 miljoen euro. In 2004 namen bij deze bedrijven de aflossingen af doordat bij een flink aantal bedrijven de oude langlopende leningen zijn afgelost en omgezet in nieuwe leningen met een behoorlijk langere looptijd.

Tabel 4.4 Gemiddeld vreemd vermogen en nettokasstroom per bedrijf in 2004 a) en 2003 (x 1.000 euro)

	Bedrijven met één schip b)				Bedrijven met meer schepen	
	t/m 300 pk		boven 1.500 pk		2004	2003
	2004	2003	2004	2003		
Vreemd vermogen op lange termijn per 1 januari	363	327	1104	1042	2.084	1.852
Brutokasstroom	40	43	234	238	441	352
- aflossing	59	54	169	165	220	280
- rente c)	15	15	52	47	89	83
Nettokasstroom	-34	-26	13	26	132	-11

a) Voorlopige cijfers; b) door afname van het aantal schepen in de groep 300-1500 pk zijn voor deze groep geen betrouwbare gegevens meer beschikbaar. Over 2003 was de nettokasstroom van deze groep gemiddeld negatief en per 1 januari 2003 was er gemiddeld ook sprake van een netto eigen vermogen; c) Rentepercentage (gemiddelde rente voor hypotheekleningen onroerend goed) 4,5 en 3,8%.

5. Grote zeevisserij

5.1 Algemeen

In 2004 werd voor het derde achtereenvolgende jaar onderzoek uitgevoerd naar de bedrijfsresultaten van de grote zeevisserijvloot. Alle rederijen in de grote zeevisserij leverden gegevens aan over de trawlvloot waardoor weer een goed inzicht is verkregen in de resultaten over dit jaar. Aan de hand van de verzamelde bedrijfseconomische data, zoals inzet-, aanvoer-, opbrengsten-, kosten- en investeringsgegevens, is een totaaloverzicht van de, onder Nederlandse vlag varende, grote zeevisserijvloot samengesteld.

De quota voor met name haring en blauwe wijting waren voor 2003 al gunstig en gingen zelfs verder omhoog, die van horsmakreel bleef gelijk en de quota voor makreel lagen in 2004 iets lager dan het jaar ervoor.

In het jaar 2004 heeft de vloot, net als twee jaar terug, een behoorlijk verlies geleden. Enkele schepen hebben gedurende het jaar een periode niet kunnen vissen, vanwege onder andere opgelopen schade tijdens het vissen, langdurig onderhoud en reparatie, maar ook door noodgedwongen stilligging in met name de maanden augustus en september. De visserij binnen EU-wateren verliep redelijk tot goed terwijl die daarbuiten juist ongunstig verliep. De invoering van een vangstverbod binnen de zogenaamde 20 mijls zone in Afrikaanse wateren in combinatie met (tijdelijk) slechte vangsten elders, hebben rederijen doen besluiten tenminste twee trawlers gedurende het jaar tijdelijk niet te laten vissen. De vangsten in Afrikaanse wateren liepen per saldo terug en tegelijkertijd stonden de prijzen van diverse diepgevroren vissoorten onder druk. De kosten namen iets toe waardoor bijna alle reizen van de daar opererende vloot verliesgevend waren.

De gemiddelde bemanning op een vrieshektrawler bleef in 2004 met 36 opvarenden stabiel. Alle door de grote zeevisserijvloot gevangen pelagische vis werd diepgevroren aangevoerd.

5.2 Vloot en investeringen

De omvang van de pelagische vissersvloot veranderde in 2004 niet ten opzichte van het jaar ervoor en bestond uit 17 diepvriestrawlers (tabel 5.1). Er werden geen nieuwe schepen in de vaart gebracht. Aan het eind van 2004 werd wel één schip verkocht naar

IJsland. In voorgaande jaren zijn praktisch alle trawlers ingrijpend gerenoveerd waardoor de vloot de komende jaren volledig voor de visserij zal kunnen worden ingezet. Zowel het totale motorvermogen alsook de bruto inhoud van de vloot bleef gelijk aan dat van het jaar ervoor, respectievelijk 135.000 pk en 90.000 GT. Het gemiddeld motorvermogen per schip bedroeg daardoor iets meer dan 7.900 pk met een gemiddelde GT-maat van ruim 5.300 ton. De schepen hadden een gemiddelde lengte van 107 meter. Bijna tweederde van het aantal schepen heeft een lengte van meer dan 100 meter en gemiddeld zijn de trawlers 12 jaar oud.

Het totaalbedrag aan investeringen lag in 2004 met slechts 1 miljoen euro op een historisch gezien zeer laag niveau. Er werd alleen in modernisering en vernieuwing van werkdekken en vriesinstallaties geïnvesteerd.

Tabel 5.1 Enkele kengetallen van de grote zeevisserij

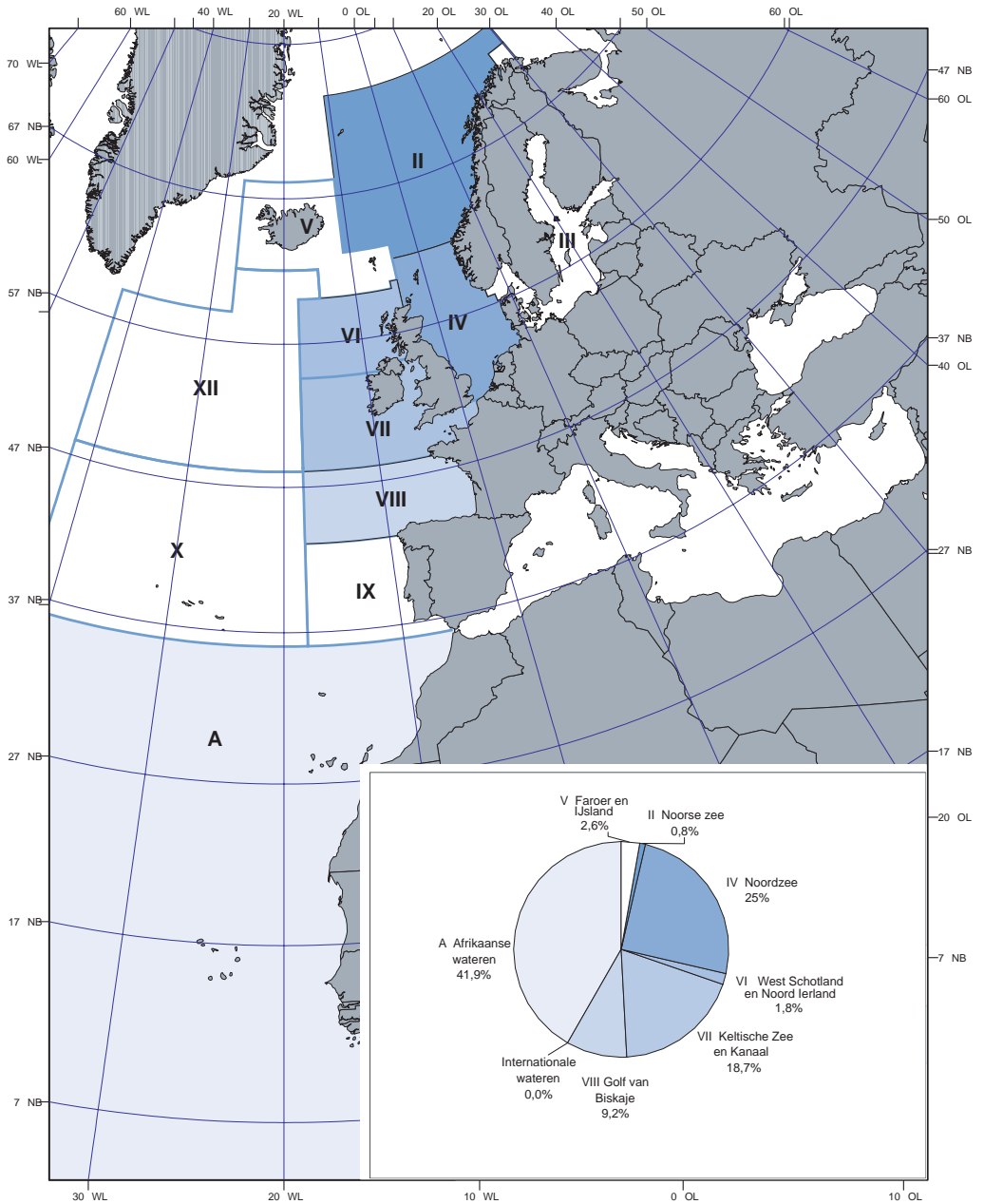
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Aantal schepen	15	16	18	16	17	17	17
Aantal opvarenden	462	516	600	573	586	613	613
Motorvermogen (x 1.000 pk)	86	119	140	135	135	135	135
Bruto inhoud (x 1.000 GT)	63	75	93	91	90	90	90
Investeringen (x mln. euro)	27	36	79	8	34	4	1
Besomming (x mln. euro)	113	109	113	119	126	143	131
Aanvoer (x 1.000 ton)	345	340	376	420	368	441	444

Bron: Informatienet, in samenwerking met Redersvereniging.

5.3 Inzet en aanvoer

De visserij inzet in zeedagen van de pelagische vloot bleef in 2004 nagenoeg gelijk aan die in 2003. De inzet in Afrikaanse wateren nam af met 12% terwijl die in Europese wateren juist toenam met ruim 8%. Het aantal zeedagen per schip varieerde van 231 tot 314. Gemiddeld maakte een diepvrieshektrawler in 2004 276 zeedagen. Gemeten in GT-dagen werd de vloot in 2004 voor 42% ingezet in Afrikaanse wateren (figuur 5.1). Negen trawlers hebben in 2004 in deze wateren gevist (tegenover acht in 2003). Vier schepen hebben daar het gehele jaar gevist terwijl vijf vaartuigen er slechts een deel van het jaar actief zijn geweest.

Het aandeel van de visserij in de Keltische Zee en het Kanaal (gebied VII) bleef met 25% gelijk aan 2003. Kleine verschuivingen in inzet vonden plaats van visgebie-

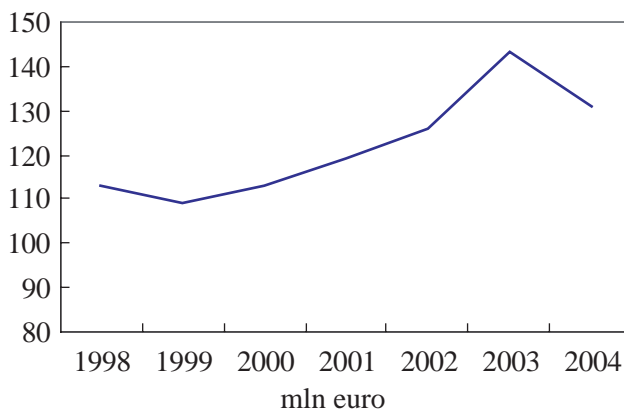
Figuur 5.1 Geografische spreiding inzet van de Nederlandse trawlervloot in 2004 in GT-dagen

den Bewesten Schotland en Noord Ierland (VI) en de Noorse Zee (II), naar die van de Noordzee (IV) en de Golf van Biskaje (VIII). De Noordzee was in 2004 goed voor 19% van de inzet.

De totale aanvoer nam in 2004 licht toe tot ruim 444.000 ton. De aanvoer werd voornamelijk gerealiseerd door een betere vangst in wateren van het Noordoostelijke gedeelte van de Atlantische Oceaan. Ook bij Mauritanië werd wat beter gevangen dan in het jaar ervoor. De aangevoerde hoeveelheden haring, blauwe wijting en horsmakreel stegen met respectievelijk 34, 31 en 17% en de aanvoer van zilversmelt verdriedubbelde. De aangevoerde hoeveelheid van met name sardinella, makreel en pilchards daalde daarentegen met respectievelijk 45, 30 en 4%.

5.4 Besomming en resultaat

In 2004 werd een totale aanvoerbesomming van bijna 131 miljoen euro behaald, een daling van ruim 12 miljoen euro ten opzichte van 2003 (tabel 5.2). Daarmee lijkt 2003 voorlopig een topjaar qua besomming te zijn geweest en is de omzet terug naar het niveau van 2002, waarmee het altijd nog hoger ligt dan de vier daaraan voorgaande magere jaren (figuur 5.2).

Figuur 5.2 Ontwikkeling van de besomming (mln. euro) in de grote zeevisserij

Na aftrek van alle exploitatiekosten kwam de vloot in 2004 uit op een brutooverschot van ruim 16 miljoen euro en na aftrek van de (fiscale) afschrijvingen en de betaalde rente op hypotheek en leningen resteerde een negatief resultaat van bijna

10 miljoen euro (7,4% van de bruto besomming). Ondanks de iets hogere aanvoer kwam de totale opbrengst per saldo bijna 9% lager uit. De kosten bleven nagenoeg op hetzelfde niveau waardoor het verlies, veroorzaakt door lagere opbrengstenprijzen voor diepgevroren vis, behoorlijk toenam in vergelijking met 2003. De gemiddelde visprijs vertoonde een daling van maar liefst 10%.

De resultaten van de vrieshektrawlers die in EU-wateren hebben gevestigd waren gemiddeld positief terwijl de schepen die in Afrikaanse wateren actief waren, praktisch alle reizen met verlies moesten afsluiten. Het exploitatieresultaat van de visserij in Afrikaanse wateren kwam, net als in voorgaande jaren, negatief uit maar in 2004 verdubbelde het verlies in vergelijking met het jaar ervoor. Het ontbreken van gegevens over de jaren vóór 2002 maakt beoordeling van de lange termijn ontwikkeling van het resultaat niet mogelijk.

Tabel 5.2 Sectorresultaat grote zeevisserij (x miljoen euro)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Besomming	113,0	109,0	113,0	119,0	126,1	143,3	130,9
Af: technische kosten					104,5	105,5	105,3
Arbeidsopbrengst					21,6	37,8	25,6
waarvan:							
- lonen en sociale lasten					32,3	36,9	35,3
- nettoresultaat					-10,7	0,9	-9,7

Bron: Informatienet, in samenwerking met Redersvereniging.

6. Buitenlandse handel

6.1 Algemeen

Gegevens van de buitenlandse handel moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Sinds het operationeel worden van 'Schengen' worden de cijfers van de handel tussen EU lidstaten niet meer aan de grenzen geregistreerd maar achteraf bij de bedrijven opgevraagd. Daardoor is de rapportage van de intra-handel mogelijk niet altijd volledig. De registratie van de handel met derde landen wordt nog wel geregistreerd via de douane in de lidstaat waar de goederen worden aangeboden. In een land als Nederland met internationale zeehavens en omvangrijke doorvoer, is zorgvuldige registratie van het land van herkomst en bestemming in Europa van cruciaal belang voor de kwaliteit van nationale handelscijfers. Als gevolg van de gewijzigde procedures kunnen vooral op detailniveau over- of onderschattingen ontstaan.

6.2 Invoer

Voor het derde achtereenvolgende jaar daalde de invoerwaarde van vis en visproducten in Nederland. De invoerwaarde lag in 2004 ongeveer 3% lager dan in 2003 en bedroeg bijna 1,2 miljard euro (tabel 6.1).

De importwaarde uit EU-landen nam iets af en kwam uit op 777 miljoen euro. De daling van de totale importwaarde kwam voor het grootste deel voor rekening van landen van buiten de Europese Unie (EU). De importwaarde uit deze landen daalde met ruim 6%. Uit bijna alle landen van buiten de EU werd minder geïmporteerd. Duitsland is binnen de EU nog steeds het land waarvandaan het meest geïmporteerd wordt. De import uit België neemt de laatste jaren sterk toe. In een periode van vijf jaar is de importwaarde ongeveer verdubbeld.

De importwaarde van bevroren vis steeg tot 434 miljoen euro en nam ruim een derde van het totaal voor zijn rekening. De totaal geïmporteerde hoeveelheid vis nam met bijna 10% af tot 608.000 ton waarbij bevroren vis met 325.000 ton meer dan 53% van de hoeveelheid uitmaakte.

De importwaarde van tong bleef constant (zie bijlage 2). De import van schol nam af met bijna 20% tot een waarde van 74 miljoen euro. Een groot deel van deze vis wordt aangevoerd op Nederlandse afslagen door buitenlandse schepen die veelal de Engelse, Belgische, Duitse en Deense vlag voeren. De importwaarde van kabeljauw

steeg met bijna 20% (+10 miljoen euro) tot een bedrag van 58 miljoen euro. Met name de import van filets, vooral in verse vorm nam toe.

De importwaarde van de pelagische vissoorten haring, makreel en horsmakreel liep 7% terug en kwam uit op 78 miljoen euro. Deze vis is hoofdzakelijk afkomstig uit Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Noorwegen. Een deel van deze vis wordt aangevoerd door buitenlandse schepen (diepvriestrawlers) die de Duitse, Franse en Engelse vlag voeren.

De importwaarde van garnalen nam in 2004 met meer dan 20% af tot 173 miljoen euro. Garnalen zijn naar waarde nog wel ruimschoots het belangrijkste importproduct. De re-import van garnalen uit Marokko is, net als in voorgaande jaren, in deze importcijfers verwerkt. Na de sterke stijging van de import van mosselen in 2003, liep de importwaarde in 2004 terug tot 31 miljoen euro. De import kwam uit Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Ierland. De importwaarde van zalm steeg in 2004 door tot 73 miljoen euro (+10%). De import van filets steeg het meest, voornamelijk in verse vorm.

Met een totale importwaarde van 22 miljoen euro is paling nog steeds een klein product. Vergeleken met 2003 is er echter sprake van een toename van de import met 30%. Vrijwel alle paling wordt levend geïmporteerd. Paling is hiermee de enige vissoort die in deze vorm geïmporteerd wordt.

Tabel 6.1 Nederlandse invoer naar herkomst en naar bewerkingsvorm (x miljoen euro) a)

Herkomst	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Duitsland	132	145	183	205	177	227	238	227
Verenigd Koninkrijk	117	108	102	100	135	120	132	111
Denemarken	103	100	122	128	152	157	128	128
België/Luxemburg	88	97	88	98	128	137	172	186
Overige EU	87	107	109	125	128	129	116	125
<i>Totaal EU</i>	526	556	604	656	720	770	786	777
Buiten EU	369	462	433	658	676	447	433	405
<i>Totaal</i>	895	1.018	1.037	1.314	1.396	1.217	1.219	1.182
waarvan:								
vis, levend/vers/gekoeld	279	268	287	282	332	280	262	271
bevroren vis; visvlees	228	250	281	396	429	388	413	434
verduurzaamde vis	42	48	56	111	153	26	30	29
schaal-, weekdieren vers	59	57	81	75	85	109	122	121
schaal-, weekdieren bevroren	103	169	111	191	196	167	175	143
visbereidingen	184	226	221	259	201	247	217	184

a) Zie ook bijlage 2.

Bron: CBS.

De invoer van overige vissoorten had in 2004 een waarde van 636 miljoen euro. Importen uit Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Tanzania namen een flink deel van het totaal aan deze soorten voor hun rekening. De import uit veel landen van buiten de EU liep drastisch terug.

6.3 Uitvoer

De uitvoer van vis en visproducten steeg in 2004 met 8% tot het recordbedrag van meer dan 2 miljard euro (2.048 miljoen euro). De uitgevoerde hoeveelheid nam toe met ruim 15% tot 987.000 ton. Vooral de export van verse en gekoelde vis toonde een flinke toename.

De export naar EU-landen nam met 125 miljoen euro (+8%) toe tot 1,63 miljard euro. De uitvoer naar belangrijke exportlanden als Frankrijk, België en Duitsland steeg flink. De export naar Italië en Spanje bleef ongeveer gelijk. De uitvoer naar het Verenigd Koninkrijk nam met 20% toe tot 85 miljoen euro. Verschillende kleinere exportmarkten als Denemarken, Portugal en Oostenrijk toonden een procentuele groei van bijna of ruim 20%. De export naar landen buiten de EU nam ten opzichte van 2003 ook toe en groeide naar een (record)bedrag van 414 miljoen euro.

De exportwaarde van tong steeg met 13 miljoen euro tot 142 miljoen euro (zie bijlage 3). Tong bereikte daarmee het hoogste niveau sinds 1999. Italië, Spanje en Duitsland waren de grootste afnemers van tong. De exportwaarde van schol daalde met ruim 10% tot 159 miljoen euro. Schol is nog wel (na garnalen) het tweede exportproduct van Nederland. Vrijwel alle schol wordt in filetform geëxporteerd waarbij bevroren scholfilet de hoofdmoot vormt.

De export van kabeljauw nam met 15% toe. De export naar met name België, Frankrijk, Duitsland en Zweden trok hierbij verder aan. Bij de pelagische vis nam de exportwaarde van bevroren visproducten toe met ongeveer 5%. Nigeria (horsmakreel) en Duitsland (haring) namen blijven de belangrijkste landen.

De exportwaarde van garnalen nam toe tot 324 miljoen euro. Bij de mosselen is sprake van een daling van de exportwaarde. De exportwaarde daalde met ruim 7% tot 117 miljoen euro. Bij de paling groeide de export van 13 naar 20 miljoen euro (meer dan 50%). Opvallend is dat de importen (22 miljoen euro) en de exporten hierbij ongeveer in evenwicht zijn.

Tabel 6.2 Nederlandse uitvoer naar bestemming en naar bewerkingsvorm (x miljoen euro) a)

Bestemming	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Frankrijk	187	185	243	299	284	231	231	262
België	267	289	290	324	355	344	350	374
Duitsland	303	306	305	337	360	306	312	351
Italië	213	222	228	228	227	245	264	266
Verenigd Koninkrijk	82	73	84	96	83	75	71	85
Ierland	3	2	11	6	8	6	4	4
Denemarken	12	18	15	23	18	24	23	29
Griekenland	10	8	10	17	12	11	13	13
Portugal	17	20	17	26	25	20	25	29
Spanje	81	112	125	157	169	163	170	170
Zweden	20	22	24	24	24	29	30	29
Finland	1	0	1	1	2	2	2	3
Oostenrijk	17	15	12	16	19	13	15	19
<i>Totaal EU</i>	1.211	1.273	1.366	1.554	1.586	1.469	1.509	1.634
Buiten EU	271	271	293	338	378	384	388	414
<i>Totaal</i>	1.482	1.543	1.659	1.894	1.964	1.853	1.897	2.048
waarvan:								
vis, levend/vers/gekoeld	235	249	309	304	280	304	282	333
bevroren vis; visvlees	597	625	630	756	814	778	859	903
verduurzaamde vis	81	79	92	104	98	66	57	68
schaal-, weekdieren vers	147	131	127	176	221	221	212	241
schaal-, weekdieren bevroren	84	87	124	186	177	119	150	168
visbereidingen	343	384	377	368	374	365	337	335

a) Zie ook bijlage 3.

Bron: CBS.

Bijlage 1 Overzicht van de Nederlandse vangstrechten

Gegevens over de Nederlandse vangstrechten (inclusief ruil) in tonnen, 1999-2005

Vissoort/gebied	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 b)
TONG							
- Noordzee, enz.	16.324	16.325	14.812	13.340	13.115	13.248	13.784
- overige EU-wateren	85	175	205	38	0	0	563
- totaal	16.409	16.500	15.017	13.378	13.115	13.248	14.347
SCHOL							
- Noordzee, enz.	40.305	38.170	33.815	30.781	27.368	23.584	22.066
- overige EU-wateren	80	400	0	88	4	0	1.268
- totaal	40.385	38.570	33.815	30.869	27.374	23.584	23.334
KABELJAUW							
- Noordzee, enz.	14.860	8.689	4.725	5.172	2.619	2.098	2.619
- overige EU-wateren	110	120	40	11	14	0	65
- totaal	14.970	8.809	4.765	5.183	2.633	2.098	2.684
WIJTING							
- Noordzee, enz.	2.452	2.135	2.376	3.247	1.691	1.540	1.513
- overige EU-wateren	210	125	100	155	255	0	107
- totaal	2.662	2.160	2.476	3.402	1.946	1.540	1.620
SCHELVIS							
- Noordzee, enz.	470	270	350	619	189	521	412
HARING							
- Noordzee, enz.	54.655	54.306	50.112	53.097	77.933	80.689	91.449
- overige EU-wateren a)	23.540	21.240	16.689	14.981	13.509	14.282	14.996
- totaal	78.195	75.546	66.801	68.078	91.442	94.971	106.445
MAKREEL							
- Noordzee, enz.	1.500	1.670	1.700	12.010	8.665	1.437	470
- overige EU-wateren	26.230	30.990	31.960	32.398	26.726	27.656	20.190
- totaal	27.730	32.660	33.660	44.408	35.391	29.093	20.660

Bijlage 1 Gegevens over de Nederlandse vangstrechten (inclusief ruil) in tonnen, 1999-2005 (vervolg)

Vissoort/gebied	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 b)
ZEEDUIVEL							
- Noordzee en overige EU-wateren	651	512	435	111	450	547	758
SCHAR EN BOT							
- Noordzee, enz.	18.530	18.630	16.760	16.664	14.251	12.112	11.151
ROGGEN							
- Noordzee, enz.	870	870	700	714	714	653	462
TARBOT EN GRIET							
- Noordzee, enz.	5.000	5.000	3.990	3.750	3.188	2.700	2.527
TONGSCHAR							
- Noordzee, enz.	1.400	1.400	1.260	1.107	1.026	802	807
LANGOESTINE							
- Noordzee, enz.	682	813	940	1.053	1.023	961	575
HORSMAKREEL							
- Noordzee, enz.	6.420	5.450	4.750	7.850	17.472	5.161	4.469
- overige EU-wateren	92.280	83.620	92.032	55.958	53.369	45.631	46.096
- totaal	98.700	89.070	96.782	63.808	70.841	50.792	50.565
BLAUWE WIJTING							
- Noordzee, enz.	145	160	160	96	81	159	359
- overige EU-wateren	3.000	43.740	63.320	34.663	30.263	52.693	119.888
- totaal	3.145	43.900	63.480	34.759	30.344	52.852	120.247

a) Inclusief Atlanto-Scandian; b) Voorlopige cijfers, exclusief ruil.

Bron: LNV-Directie Visserij.

Bijlage 2 Invoer van vis en visproducten naar productvorm (x miljoen euro)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
TONG						
- heel, vers	35	34	40	24	34	35
- heel, diepgevroren	1	0	0	0	0	0
SCHOL						
- heel, vers	56	51	60	33	54	45
- heel, diepgevroren	6	2	6	1	1	1
- filets vers e.d.	11	14	16	19	30	24
- filets diepgevroren bl.	4	7	6	4	5	4
KABELJAUW						
- heel, vers	38	34	31	13	19	20
- heel, diepgevroren	2	1	2	0	0	2
- filets e.d.	2	5	6	6	14	20
- diepgevroren filets bl.	15	27	35	10	11	13
- gedroogd, gerookt, gezouten	24	68	115	8	1	0
- conserven van vis	0	0	1	2	3	3
WIJTIJNG						
- heel, vers	1	1	1	0	1	1
- heel, diepgevroren	1	0	1	0	0	0
- diepgevroren filets, bl.	0	0	1	1	0	0
HARING						
- heel, vers	2	2	3	3	3	3
- heel, diepgevroren	26	29	27	42	42	38
- gezouten, gedroogd, gerookt	6	6	6	3	4	4
- verse filets e.d.	1	0	2	1	0	0
- diepgevroren filets bl.	3	1	4	5	3	5
- cons. van vis	5	6	6	5	7	5
MAKREEL						
- heel, vers	1	1	1	1	1	1
- heel, diepgevroren	14	0	0	0	0	0
- diepgevroren filets, bl.	0	1	1	0	0	1
- gedroogd, gerookt, gezouten	1	1	0	0	0	0
- conserven van vis	1	1	2	1	2	2
HORSMAKREEL						
- heel, diepgevroren	18	18	14	22	21	17
- heel, vers	0	0	1	2	1	2
GARNALEN						
- vers, diepvries, Schaaldieren	119	174	188	161	168	136
- conserven, Schaaldieren	45	64	45	49	56	37

(Vervolg)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
MOSSELEN						
- vers, diepvries, Schelpdieren	9	8	13	16	28	24
- conserven, Schelpdieren	2	2	5	10	10	7
ZALM						
- heel, vers	18	13	20	12	9	9
- heel, diepgevroren	1	3	3	0	1	1
- verse filets	4	4	8	7	17	22
- diepgevroren filets	13	24	18	11	13	15
- gedroogd, gerookt, gezouten	12	14	10	9	5	8
- conserven van vis	23	28	23	20	21	18
PALING						
- levende vis	14	13	17	15	16	21
- heel, vers	0	1	0	0	0	0
- heel, diepgevroren	2	2	3	1	1	1
- gedroogd, gerookt, gezouten	0	0	0	0	0	0
TOTAAL DEZE SOORTEN	536	660	742	521	603	546
OVERIGE SOORTEN	501	654	654	696	616	636
TOTALE INVOER	1037	1314	1396	1217	1219	1182

Bron: CBS.

Bijlage 3 Uitvoer van vis en visproducten naar productvorm (x miljoen euro)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
TONG						
- heel, vers	104	69	70	79	84	97
- heel, diepgevroren	42	37	42	35	45	45
SCHOL						
- heel, vers	9	9	9	9	10	8
- heel, diepgevroren	4	5	4	2	2	3
- filets vers e.d.	40	38	41	45	56	45
- filets diepgevroren bl.	113	100	95	94	110	103
KABELJAUW						
- heel, vers	15	12	9	7	7	8
- heel, diepgevroren	1	1	2	0	0	0
- filets e.d.	15	18	13	9	10	9
- diepgevroren filets bl.	12	11	7	2	5	5
- gedroogd, gerookt, gezouten	22	28	27	0	1	1
- conserven van vis	0	0	0	2	2	10
WIJTIJNG						
- heel, vers	0	1	1	1	1	1
- heel, diepgevroren	0	0	0	0	0	0
- diepgevroren filets, bl.	1	1	2	1	1	0
HARING						
- heel, vers	1	1	2	0	1	0
- heel, diepgevroren	46	54	65	74	81	86
- gezouten, gedroogd, gerookt	23	23	18	18	18	18
- verse filets e.d.	0	1	1	0	1	0
- diepgevroren filets bl.	1	1	2	1	2	6
- cons. van vis	18	16	19	14	13	14
MAKREEL						
- heel, vers	0	1	1	1	1	1
- heel, diepgevroren	41	0	0	0	0	0
- diepgevroren filets, bl.	0	1	1	1	1	1
- gedroogd, gerookt, gezouten	3	3	4	4	4	4
- conserven van vis	1	1	0	0	0	0
HORSMAKREEL						
- heel, diepgevroren	59	56	64	51	45	47
- heel, vers	0	0	1	1	0	0
GARNALEN						
- vers, diepvries, Schaaldieren	104	163	179	132	142	175
- conserven, Schaaldieren	150	164	158	162	164	149

(Vervolg)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<hr/>						
MOSSELEN						
- vers, diepvries, Schelpdieren	58	85	88	89	110	99
- conserven, Schelpdieren	20	17	19	15	16	18
ZALM						
- heel, vers	10	11	5	5	6	7
- heel, diepgevroren	1	2	2	0	1	1
- verse filets	2	2	3	4	3	3
- diepgevroren filets, bl.	9	20	14	7	4	8
- gedroogd, gerookt, gezouten	7	6	6	5	4	5
- conserven van vis	2	1	2	2	2	2
PALING						
- levende vis	14	13	12	8	9	15
- heel, vers	0	0	0	0	1	1
- heel, diepgevroren	1	2	2	2	1	2
- gedroogd, gerookt, gezouten	2	3	3	3	2	2
TOTAAL DEZE SOORTEN	952	976	993	887	964	999
OVERIGE SOORTEN	707	918	971	966	933	1049
TOTALE INVOER	1659	1894	1964	1853	1897	2048

Bron: CBS.

Bijlage 4 Gemiddelde aanvoerprijzen (euro/kg) van enkele vissoorten op Nederlandse visafslagen

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Tong	7,65	7,51	8,62	9,26	9,23	9,00	8,83
Tarbot	10,65	10,46	8,93	8,91	9,92	9,72	9,29
Schol	1,94	2,02	1,74	1,80	1,86	2,09	1,87
Schar	1,04	1,33	1,62	1,47	1,12	0,95	1,01
Kabeljauw	1,91	2,29	2,54	2,58	2,63	2,54	2,37
Wijting	1,11	0,96	1,00	0,93	0,92	0,91	1,13
Garnalen	2,70	3,49	3,37	3,81	3,51	2,67	2,47
Naar sortering:							
Tong g	12,84	13,96	13,24	13,63	12,45	11,87	14,22
Tong gm	14,77	12,99	11,05	13,32	12,92	13,13	14,83
Tong km	11,52	8,40	9,38	11,52	10,48	12,22	10,65
Tong k1	6,60	6,83	8,11	8,32	8,18	8,06	7,62
Tong k2	5,16	5,53	6,77	6,52	6,86	6,16	6,07
Tarbot 1	16,48	17,00	16,89	16,49	17,37	19,10	19,33
Tarbot 2	14,01	14,17	13,84	14,14	14,72	15,64	15,98
Tarbot 3	11,40	12,18	11,13	12,27	11,42	13,37	13,22
Tarbot 4	9,54	9,44	8,60	8,72	8,87	10,06	9,06
Tarbot 5	8,49	7,90	6,19	6,02	7,59	6,04	6,40
Schol 1	2,16	2,52	2,80	2,64	2,78	2,48	2,75
Schol 2	2,01	2,50	2,49	1,97	1,94	2,22	2,31
Schol 3	1,89	2,29	1,85	1,76	1,78	2,11	1,86
Schol 4	1,89	1,66	1,35	1,67	1,77	1,99	1,66
Schar 1	1,20	1,54	1,63	1,37	1,73	1,63	1,66
Schar 2	1,04	1,33	1,62	1,48	1,12	0,94	1,01
Kabeljauw 1	2,36	2,70	3,31	3,57	3,59	3,51	3,13
Kabeljauw 2	2,43	2,89	3,33	3,62	3,68	3,60	3,44
Kabeljauw 3	2,25	2,61	3,22	3,27	3,43	3,46	3,14
Kabeljauw 4	2,02	2,34	2,64	2,68	2,74	2,78	2,42
Kabeljauw 5	1,61	1,76	1,92	1,96	1,98	1,81	1,65

Bijlage 4 (vervolg)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Wijting 1	1,61	2,18	2,42	1,59	1,52	1,55	2,13
Wijting 2	1,52	1,60	1,78	1,52	1,56	1,62	1,95
Wijting 3	1,36	1,39	1,31	1,25	1,25	1,44	1,41
Wijting 4	1,07	0,89	0,94	0,88	0,86	0,83	1,06
Garnalen flauw	2,70	3,48	3,38	3,83	3,51	2,67	2,47
Garnalen zout	2,79	4,71	3,19	3,92	3,81	2,15	2,47

Bron: Productschap Vis; Informatienet.

Bijlage 5 Toelichting op de gebruikte begrippen

De Nederlandse zee- en kustvisserij betreft de (professionele) visserij op commerciële vissoorten voor menselijke consumptie. Daarbinnen kunnen twee sectoren worden onderscheiden:

- kottervisserij;
- grote zeevisserij met trawlers.

Visserijsector begrippen

Kottervisserij

De kottervisserij is de visserij op verse vis, over het algemeen met schepen die eigendom zijn van gezinnen of families, waarvan leden zelf ter visserij gaan (als schipper-eigenaar of als opvarende).

Deze visserij heeft als visgebieden voornamelijk de Noordzee en de kustwateren. De vangst bestaat hoofdzakelijk uit platvis (met name tong en schol), garnalen, kreeftjes, rondvis (met name kabeljauw en wijting) en haring. De visserij op schelpdieren (kokkels, mosselen, spijula's) valt hier niet onder.

De opvarenden op een kotter varen in maatschap verband. Kortweg komt dit erop neer dat de schipper-eigenaar de middelen (het vaartuig en quotum) inbrengt en de opvarenden (maten) hun arbeid. Op basis van een afgesloten maatschapsovereenkomst wordt bepaald hoe het winstaandeel onder de bemanning en de schippereigenaar wordt verdeeld.

In de LEI administratie (Bedrijven Informatienet) wordt van elke reis(week) van een paneel deelnemer door de technisch administratief medewerker (TAM) vastgesteld welke vistak (hoofdzakelijk) is uitgeoefend. Alle opbrengsten en kosten van die reis worden vervolgens aan die vistak toebedeeld. Binnen de kottervisserij worden de volgende visserijtakken onderscheiden.

Boomkorvisserij

Visserijtechniek waarbij twee, door middel van een 'boom' in de breedte opgehouden, netten aan weerszijden van het schip over de zeebodem worden gesleept. Daarbij worden wekkerkettingen gebruikt om de vis van en uit de bodem op te jagen. Er wordt vooral platvis en garnalen gevangen. De visserij op platvis is de belangrijkste vistak binnen de kottervisserij.

Garnalenvisserij

Een visserij in hoofdzakelijk de kustwateren, waarbij met lichte, fijnmazige boomkornetten over de bodem wordt gesleept. Behalve in Nederlandse kustwateren zoals de Waddenzee wordt ook in Duitse, Belgische en Deense wateren gevist. Het betreft hier schepen met een motorvermogen van maximaal 300 pk (221 kW).

Bordentrawl

Er zijn nog maar weinig schepen in de Nederlandse visserijvloot actief die deze visserijtak, die zich voornamelijk op rondvis richt, uitoefenen. Het trawlnet, met de vorm van een puntzak, wordt tegenwoordig meestal vanaf het achterdek, het 'hek', te water gelaten. Het wordt opengehouden door middel van (scheer)borden die tussen het net en de twee kabels waarmee het wordt voortgesleept zijn bevestigd. De punt van het net waar de vis bij elkaar komt, heet de kuil.

Rondvisspan

Visserij op rondvis beoefend door een paar schepen, een 'span', die gezamenlijk een net uitzetten en voortslepen. Belangrijkste vangstsoorten zijn kabeljauw, wijting en andere rondvissoorten.

Haringspan

Visserij op haring en andere pelagische vis, beoefend door een 'span' kotters.

Diversen

Visserij met overige visserijtechnieken zoals twinriggen, snurrevaad en standwant. Belangrijkste tak hierbinnen is de visserij op langoestines.

Twinrigvisserij

Visserij waarbij twee trawlnetten tijdens het vissen aan elkaar verbonden zijn. Aan de buitenzijde van de dubbele netconstructie zijn scheerborden bevestigd die de netten open houden. Tussen de twee netten in is een centrumgewicht bevestigd.

Met een relatief lage snelheid worden de netten voortgesleept waarbij de vier kabels er voor zorgen dat de vis naar de positie toe zwemt waar even later de grondpees van één van de beide trawlnetten overheen rolt. Met deze methode kan zowel platvis, rondvis, andere soorten zoals poon en mul maar ook langoestine worden gevangen.

Snurrevaadvisserij

Een visserijmethode waarbij het net met kabels op een dusdanige wijze wordt voortgetrokken dat met name bodemvis zoals schol en schar gevangen wordt.

Standaardvisserij

Visserij waarbij netten recht op de bodem worden verankerd, hoofdzakelijk geschikt voor de vangst van tong en kabeljauw.

Grote zeevisserij

Naast de kottervisserij kennen we de grote zeevisserij. Het betreft hier de visserij met vrieshektrawlers op pelagische vis zoals (hors)makreel, blauwe wijting en haring. De laatste jaren is ook sardinella en sardien, gevangen bij Afrika, een belangrijke vissoort geworden voor de vloot. De visserij wordt uitgeoefend met een pelagisch trawl-net. Het trawl-net wordt vanaf het achterdek, het 'hek', te water gelaten. Het wordt opgehouden door middel van (scheer)borden die tussen het net en de twee kabels waarmee het wordt voortgesleept zijn bevestigd. De punt van het net waar de vis bij elkaar komt, heet de kuil.

De belangrijkste visgebieden liggen buiten de Noordzee, onder andere het Engelse Kanaal en Keltische zee, Noordoost-Atlantische wateren en voor de kust van West-Afrika. De trawlers beschikken over vriescapaciteit om de gevangen vis direct te kunnen invriezen.

Economische begrippen

Opbrengsten

Deze bestaat uit de brutobesomming en uit diverse opbrengsten. De gerealiseerde besomming is de opbrengst van door het schip aangevoerde vis. Het betreft hier de brutobesomming, zonder aftrek van afslag-rechten, heffingen, loskosten enzovoort. Uitkeringen uit opvangfondsen zijn in deze besomming begrepen.

Diverse opbrengsten zijn de overige opbrengsten, voorkomende uit de uitoefening van het visserijbedrijf. Het betreft hier bijvoorbeeld subsidies, vergoedingen voor sleepwerkzaamheden en dergelijke. Hieronder valt tevens het saldo van opbrengsten van het verhuren van eigen vangstrechten, en kosten van huren van vangstrechten van anderen. Opbrengsten inzake beleggingen en spaartegoeden blijven buiten beschouwing.

Technische kosten

Alle kosten behalve de loonkosten. Het betreft hier alleen de kosten die verband houden met de uitoefening van het visserijbedrijf.

Berekende afschrijvings- en rentekosten op schip (casco) en motor

Als basis dient de vervangingswaarde van het schip. Deze wordt elk jaar normatief berekend op basis van de technische kenmerken van het schip en de ontwikkeling van de

scheepsnieuwbouwkosten. Op deze vervangingswaarde wordt degressief afgeschreven. Uit de vervangingswaarde en leeftijd volgt de boekwaarde van het schip en de motor.

Rentekosten worden ook normatief berekend op basis van de op bovenstaande wijze berekende boekwaarde van schip en motor in het betreffende jaar. Daarnaast wordt rente berekend over het omlopend vermogen/de vlottende activa, geraamd op de helft van de niet-consumptieve kosten. Het rentepercentage is gelijk aan de rente op de vijf langstlopende staatsleningen), voor inflatie gecorrigeerd (bron CBS).

Overige kosten

Het betreft over het algemeen uitgaven die verband houden met in dat jaar plaatsgevonden vaardagen (reizen). Daarnaast wordt lineair afgeschreven op andere duurzame productiemiddelen dan het schip en de motor.

Uitgaven met een privé-karakter blijven buiten beschouwing. Bij sommige kostencategorieën met een gemengd karakter (bijvoorbeeld autokosten) wordt op basis van expertschattingen en vuistregels een schatting gemaakt van de verhouding tussen privé- en zakelijk.

Arbeidsopbrengst

Opbrengsten minus technische kosten; in feite het totale arbeidsinkomen dat met de visserij is verdiend. De verdeling hiervan over bemanning en eigenaar is (in de meeste gevallen) in een maatschapsovereenkomst vastgelegd.

Deel/sociale lasten

Deze bestaan uit het aan de opvarenden uitbetaalde deelloon (afrekening over de besomming), betaalde sociale lasten, proviandkosten, graailoon (vergoeding voor andere werkzaamheden door bemanning uitgevoerd zoals onderhoud van schip en dergelijke) en vakantiegeld. Meevarende eigenaren ontvangen weliswaar (meestal) geen deelloon maar krijgen in het LEI Bedrijven Informatienet een normatief loon toebedeeld. Dit bedrag is gelijk aan het hoogste verdiende bedrag van een gewone opvarende (niet-eigenaar). Niet betaalde werkzaamheden van familieleden blijven verder buiten beschouwing.

Nettoresultaat

Arbeidsopbrengst minus deel/sociale lasten.

Loonkosten volwassen opvarende

Het totaal aan deelloon, sociale lasten, proviandkosten, graailoon en vakantiegeld dat een volwassen opvarende die het hele jaar deel uitmaakte van de bemanning heeft, of zou hebben, gekost.

Solvabiliteit

Het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen van het bedrijf. Hoe hoger het solvabiliteitspercentage, hoe kansrijker het bedrijf is op de lange termijn de continuïteit te waarborgen.

Liquiditeitspositie

Geeft een beeld van de cashflow-positie van het bedrijf, het saldo van de lopende uitgaven en opbrengsten. Aan de brutokasstroom uit operationele activiteiten moet het bedrijf voldoende overhouden om aan financiële verplichtingen in de vorm van aflossingen en rentelasten te voldoen. Belastingverplichtingen blijven buiten beschouwing. De liquiditeitspositie geeft een indicatie of het bedrijf op de korte en middellange termijn in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Vreemd vermogen

Geldmiddelen geleend door externe partijen. Over het algemeen zijn dat hypotheekverplichtingen, rekening-courant-kredieten en doorlopend krediet.

Onder lange termijn vreemd vermogen wordt verstaan alle schulden aan banken en andere professionele vermogensverschaffers. Korte termijn vreemd vermogen betreft de balanspost crediteuren en dergelijke.

Financieringslasten

Het betreft hier een raming van de daadwerkelijke door de onderneming te betalen aflossingen en rente. Als bron hiervoor dient de jaarrekening. Rentelasten van het bedrijf worden geraamd op basis van het lange termijn vreemd vermogen vermenigvuldigd met het CBS-rentepercentage op de onderhandse kapitaalmarkt voor nieuw ingeschreven hypotheek op onroerende goederen. Jaarlijkse aflossingen worden berekend op basis van het lange termijn vreemd vermogen en de gemiddelde looptijd van de leningen.

Bedrijf

Onderneming die het afgelopen jaar minimaal één actieve kottter in bedrijf had.

Rederij

Onderneming die het afgelopen jaar minimaal twee actieve kottters in bedrijf had.

Om te bepalen of twee of meer kottters één bedrijf vormen, wordt uitgegaan van informatie van (locale) deskundigen, het Nationaal Visserij Register (NVR) en openbare informatie in jaarrekeningen en dergelijke.

Overige begrippen

Actieve vloot

Er wordt uitgegaan van schepen die op bedrijfsmatige basis de visserij uitoefenen.

Daartoe moet het schip over de benodigde vergunningen en licenties en in voldoende mate over vangstrechten beschikken. Als stelregel geldt tevens, dat de totale besomming gegenereerd uit de visserij ten minste 50.000 euro moet zijn om als zodanig beschouwd te kunnen worden. Over het algemeen blijven schepen met een lengte van minder dan 10 meter en schepen die voornamelijk actief zijn in de recreatieve (sport)visserij buiten beschouwing.

Aantal opvarenden

Voor elke reis wordt het aantal bemanningsleden geteld (inclusief eigenaar en inclusief dagen gewerkt aan de wal van gebruikelijke opvarenden). Hieruit volgt op jaarbasis de gemiddelde bemanning per schip. Aggregatie naar vlootniveau volgens de gebruikelijke methode levert vervolgens het aantal opvarenden op. Omdat wordt uitgegaan van de actieve vloot kan dit aantal worden gelijkgesteld met het aantal mensjaren.

Eurokotter

Noordzeekotters die over een vergunning beschikken om in de 12-mijlszone te mogen vissen. Het betreft hier kotters met een motorvermogen van maximaal 300 pk die over het algemeen gebouwd zijn na 1981 en een bruto-inhoud hebben van meer dan 65 GT (Gross Tonnage).

Motorvermogen

Uitgegaan wordt van het geregistreerde motorvermogen bij het NVR.

Inzet/Pk-dagen/GT-dagen/Zeedagen

Ter bepaling van het aantal dagen op zee wordt uitgegaan van gegevens uit de LNV-databank VIRIS die gebaseerd is op de logboeken van schepen. In sommige gevallen wordt hiervan afgeweken, met name als LEI-medewerkers discrepanties constateren met hun eigen registratie (het Informatienet) of kennis van het bedrijf.

Het aantal zeedagen vermenigvuldigd met het motorvermogen (in pk's) levert het aantal pk-dagen op. Het aantal zeedagen vermenigvuldigd met de bruto inhoud (in GT's) levert het aantal GT-dagen op.

Noord/Zuid

Registratienummers van visserij-schepen worden gevormd door een combinatie van letters en cijfers. De letters geven de haven van afkomst aan (middels een afkorting) en één of meerdere getallen het volgnummer. Noordelijke havens zijn alle plaatsen ten

noorden van Scheveningen. Met ingang van het jaar 2003 wordt in de publicatie van de cijfers geen onderscheid meer gemaakt tussen kotters uit noordelijke en zuidelijke havens.

Bijlage 6 Betrouwbaarheid steekproef kottervisserij

Op basis van het gemiddelde en de standaardfout in de steekproef kan een uitspraak worden gedaan over de waarde van de doelvariabele in de populatie. Uitgaande van een

Tabel B6.1 Gemiddelde en standaardfout (gestratificeerd) voor hele populatie 2003 a)

Variabele	Gemiddelde	Standaardfout	% van gemiddelde
Aantal pk	962	15	2
Bruto tonnen (BT)	168	4	2
Aantal zeedagen	159	2	1
Bruto besomming	694.726	13.109	2
Totale inkomsten	690.654	12.913	2
Gasolie	152.207	2.833	2
Smeerolie	5.002	275	5
Onderhoud dekbehoeften	3.722	109	3
Onderhoud navigatiemiddelen	11.806	457	4
Onderhoud casco	30.238	1.178	4
Onderhoud motor	22.806	1.191	5
Vistuigkosten	24.975	578	2
Verzekeringen	35.026	1.447	4
Verwerkingskosten garnalen	2.445	245	10
IJs- en koelkosten	6.940	462	7
Zout en plastic zakken	218	30	14
Reisgeld	208	46	22
<i>Proviand</i>	6.749	116	2
Opvangregeling	3.138	218	7
Contributie productschap	3.174	97	3
Loskosten	20.906	526	3
Afslagkosten	20.814	472	2
Vrachtkosten	848	128	15
Kosten zaakwaarneming	77	29	38
Sociale premies	19.519	569	3
<i>Graailonen</i>	960	209	22
<i>Deelloon</i>	174.454	4.401	3
Loon volwassen opvarende	39.594	1.056	3
<i>Totale afschrijvingen</i>	105.295	4.869	5
<i>Rente</i>	24.751	1.744	7
Totale kosten	702.383	12.115	2

a) Een aantal variabelen (variabele naam *cursief* weergegeven in tabel) wordt (gedeeltelijk) normatief bepaald. Voor deze variabelen hangt de onbetrouwbaarheid meer af van de gehanteerde regels dan van de onbetrouwbaarheid als gevolg van het gebruik van een steekproef.

willekeurig gekozen steekproef geldt dat met 95% zekerheid kan worden gesteld dat het gemiddelde in de populatie zal liggen tussen het gemiddelde in de steekproef minus 1,96 keer de standaardfout en het gemiddelde plus 1,96 keer de standaardfout. In onderstaande tabel wordt hiervan voor een aantal belangrijke indicatoren een beeld gegeven.

Voor de totale kosten zal de waarde in de populatie bijvoorbeeld liggen tussen 702.383 euro plus en min 23.745. De mogelijke afwijking is 2% van het geschatte gemiddelde. Uit de tabel blijkt dus dat de schattingen uit de steekproef een zeer betrouwbaar beeld geven van de economische toestand van de hele kottervloot. Alleen voor een klein aantal relatief onbelangrijke kosten en inkomsten zijn de standaardfouten groter dan 10% van het gemiddelde. Voor de meeste kosten en inkomsten is de standaardfout echter kleiner dan 5% van het gemiddelde.

Het is niet eenvoudig aan te geven welke omvang van een standaardfout acceptabel is en welke niet. Het hangt van het onderzoek en de wensen van de opdrachtgever af hoe betrouwbaar uitkomsten dienen te zijn. Om deze resultaten in perspectief te plaatsen is het echter goed te weten dat bij de levering van data aan de EU een standaardfout tot 12% van het gemiddeld acceptabel wordt geacht.

Bijlage 7 LEI-Onderzoek 2004 en 2005

De bijdrage van ons onderzoek aan de ontwikkeling van de visserij en daarmee samenhangende problemen komt vaak in internationaal verband tot stand, en richt zich met name op de volgende onderwerpen:

Ontwikkeling naar duurzame visserij

Veelal in samenwerking met het RIVO en ondernemers analyseren we de economische aspecten van nieuwe, duurzame visserijmethoden. Zo steken we nu veel energie in de evaluatie van de pulskor. Ook de viskweek heeft onze belangstelling.

Ex-ante en ex-post evaluatie van beleidsalternatieven

We toetsen beleidsvoorstellen van de EU, het ministerie van LNV of anderen zeer regelmatig op hun economische effecten. Onze gegevens uit het Bedrijven-Informatienet en onze bio-economische modellen zijn daarvoor geschikt.

Ruimtegebruik en kustzonebeheer

Op zeer verschillende wijzen houden wij ons bezig met de ontwikkeling van de visserijgemeenschappen in de kustzone en de transitie daarvan. Dit type onderzoek loopt uiteen van onderzoek naar de drijfveren van vissers en hun opvattingen over duurzaamheid, tot de toekomst van havengebieden.

Ketenontwikkeling

Vis is in de eerste plaats een exportproduct, waarbij de positie van de visketen niet sterk is. De vissector is nog altijd kleinschalig en vis neemt in het assortiment van de supermarkt een marginale positie in.

Modellen en flexibele dataverzameling

Voor genoemd onderzoek beschikken wij over een aantal modellen en cijfers die we o.a. van vissers verkrijgen in ons Bedrijven-Informatienet. Enkele van onze publicaties gaan specifiek over onze methoden en technieken, of maken data inzichtelijk.

Aandachtsgebieden

In toenemende mate besteden we bij bovengenoemde onderwerpen aandacht aan:

- institutionele analyse van de effectiviteit en efficiëntie van beleid;
- milieuvriendelijke vistechnieken;
- reactie van vissers op beleid en ondernemerschap;
- concurrentie met andere gebruiksfuncties;

- interdisciplinariteit en bio-economische analyse;
- internationale allianties in onderzoeksland;
- afstemming in economische methodiek met land- en tuinbouw.

Een actueel overzicht van ons werk vindt u op de website van het LEI: www.lei.nl. Daar kunt u ook onze rapporten gratis downloaden. Verder is er een database beschikbaar met gegevens uit het Bedrijven Informatienet.

Recente publicaties:

Ontwikkeling naar duurzame visserij

- Hoefnagel, E., L. Visser, B.I. de Vos, *Drijfveren van vissers en duurzaam visserijbeheer; Een verkenning*, 2004.
- Hoof, L. van, *Sustainability, triple P and Fisheries Management*, Key Note presented to the XXVII EAFE conference, Thessaloniki, Greece, 2005.
- Vos, B.I. de, De meerval moet langer 'afzwemmen'. *Kijk op de toekomst van landbouw, voedsel en groen*. Relatieschenk LEI-onderzoeksafdelingen, 2004.
- Vos, B. de, S. Vellema, C. van der Heijden, C. de Lauwere, E. Schram en D. Stijnen: *Ondernemerschap in kweekvis; Het samenspel van strategie, innovatie en samenwerking*, Den Haag, LEI, 2005, Rapport 2.05.08.
- Schans, J.W. van der, Het Nederlandse visserijbeleid: een kwestie van gedeelde verantwoordelijkheid in: *P.R. Wiepkema, J.A.J. Verreth en W. van Haren: 'Over... bevissing van de zee'*, Den Haag, 2004.
- Smit, J., E. Buisman en L. van Hoof: *Duurzame ontwikkeling van het Nederlandse Noordzee viscluster*. Rapport aan Directie Visserij Ministerie van LNV, 2005.

Ex-ante en ex-post evaluatie van beleidsalternatieven

- Buisman, F.C., H. van Oostenbrugge, *Pilot project effort management - Verkenning van de mogelijkheden voor opzet van een pilot project met een deel van de Nederlandse boomkorvloot*. Rapport aan Directie Visserij Ministerie van LNV, 2004.
- Hoefnagel, E. en W. Dekker: *Gevolgen van vangstbeperkingen in de Schieraalvisserij; Bedrijfseconomische consequenties*, Den Haag, LEI, 2005, Rapport 6.05.08.
- Hoof, L. van, *Sharing Responsibilities In Fisheries Management; Can increased participation augment the outcome of fisheries management systems?* Paper pre-

sented at the MARE conference People and the Sea III, Amsterdam, The Netherlands, 2005.

- Hoof, L. van, *Sharing Responsibilities in Fisheries Management; Will a more decentralised system of fisheries management increase performance?* Paper presented to the XXVII EAFE conference, Thessaloniki, Greece, 2005.
- Hoof, L. van, (coörd.), *Sharing Responsibilities in Fisheries Management*, final report LEI, Den Haag, 2005.
- Oostenbrugge, J.A.E., J.G.P. Smit en J.W. de Wilde en E. Buisman, *Directe economische effecten van sluiting van kwetsbare gebieden in de Noordzee voor de Nederlandse visserij en visverwerkende sector*. Productschap vis, 2004.
- Oostenbrugge, H. van, J. Smit en K. Taal: *Second opinion* bij het ketenproject Nederlandse Platvis (Rost & Co). Rapport aan Productschap en Directie Visserij Ministerie van LNV, 2005.
- Oostenbrugge, H. van, J. Smit en K. Taal: *Economisch effect vlootsanering*. Rapport aan Directie Visserij Ministerie van LNV, 2005.
- Rheenen, T. van, M.A.H.J. van Bavel, C. Graveland and T.A. Selnes: *Putting nature on the EU political agenda; A review of four policy dossiers*, Den Haag, LEI, 2005, Rapport 6.05.05.
- Smit, J.G.P., H. Frost et al., *Economic interpretation of ACFM Advice, country reports Belgium and Netherlands 2004*. Rapportage aan Europese Commissie, 2004.
- Smit, J., H. van Oostenbrugge en K. Taal: *Effect van de verhuurtermijn van contingenten op het bedrijfsresultaat van de kottervloot*. Rapport aan Directie Visserij Ministerie van LNV, 2005.
- Smit, J., H. van Oostenbrugge: *Economische gevolgen van verschillende scenario's bij het ACFM advies van 2005*, Rapport aan Directie Visserij Ministerie van LNV, 2005.
- Smit, J.G.P.: *Administratieve lasten bij invoer van levende vis van aquacultuur, weekdieren en producten daarvan*. Rapport aan Directie Visserij Ministerie van LNV, 2005.

Ruimtegebruik en Integraal kustzonebeheer

- Bavinck, M., E. Hoefnagel, If you can't beat them, join them: The state of Dutch fisheries in the North Sea. *In: The Netherlands and the North Sea, Dutch Geography 2000-2004, Netherlands Geographical Studies 325*, pp 36-45, 2004.
- Hoof, L.J.W. van, M.O. van Wijk, *Sociaal-economische toetsing Beleidslijn schelpdiersector*. Notitie aan opdrachtgever, 2004.
- Smit, M.H., B.I. de Vos en J.W. de Wilde, *De economische betekenis van de sportvisserij in Nederland*, 2004.

- Taal, C., M.H. Smit, B. de Vos en J.W. de Wilde, *Perspectieven en concurrentiepositie Scheveningen vissershaven en visafslag*. Gemeente Den Haag, 2004.

Ketenontwikkeling

- Smit, J.G.P., *Perspectief van de Duitse scholmarkt. Rapportage aan Nederlands Visbureau*, 2004.
- Smit, J.G.P., C. Taal, *Perspectiefstudie oestermarkt in Nederland en België. Rapportage aan Nederlands Visbureau*, 2004.
- Smit, J.G.P., *Vismarkt in Wieringen, Quick-scan van het marktpotentieel. Rapportage aan Vismarkt Wieringen*, 2004.
- Smit, J. en P. Salz (Framian): *Analyse van de context van de prijsontwikkeling van schol* Rapport aan Productschap, 2005.
- Smit, J.G.P.: *Ontwikkelingen in de Nederlandse visverwerking en -groothandel* Kwartaalrapportage aan Productschap, 2005;

Modellen en flexibele dataverzameling

- Buisman, F.C., P. Salz, eds., *Annual Economic Report 2004, Economic Performance of selected European Fishing Fleets*, 2004; Den Haag, LEI, 2004, Rapport PR.04.08.
- Hoof, L. van and J.W. de Wilde: *Capacity Assessment of the Dutch Beam-trawler Fleet using Data Envelopment Analysis (DEA)* in: *Marine Resource Economics*, Volume 20 (2005), pp. 327-346.
- Quirijns, F., J.A.E. van Oostenbrugge, N. Tien, L.J.W. van Hoof, M. Pastoors, *Integraal Economisch en Ecologisch toetsingskader voor de Nederlandse boomkorvisserij (EcoToets). Fase 3: analyse secundaire indicatoren en boomkor AMOEBEs. Rapport RIVO/LEI voor Ministerie van LNV en RIKZ*, 2004.
- Taal, C., et al., *Visserij in cijfers 2003*, 2004.
- Vos, B.I. de (ed.) LEI, A. Forkink, R.S. de Groot, L.J.W. van Hoof (coörd.), J.W. van der Schans, E. Buisman, N.M.J.A. Dankers, *Ontwikkeling van een geïntegreerde kosten-baten analyse methode van multifunctioneel ruimtegebruik in de Noordzee en kustzone*. Ministerie van LNV, 2004.
- Wijk, M.O. van, en J.W. de Wilde, *Modellen voor de platvisvisserij op de Noordzee*, Directie Visserij Ministerie van LNV, 2004.